

„Vlády kontrolou produkcie peňazí nezohrávajú - a ani zohrávať nemôžu - akúkoľvek pozitívnu rolu.“

Guido Hülsmann

Obsah

Pojmológia druhého piliera
str. 3

Konkurencia a dohoda sú na
trhu sestry
str. 4

Koľkými eurami naozaj dotuje-
me uhlie?
str. 6

R1 regiónu ekonomicky veľmi
nepomohla
str. 7

Minimálna mzda: načo plniť
splnené
str. 9

Učebnicová politika si nevšim-
la 89. rok
str. 10

Apple platí veľa daní
str. 11

Samoregulácia zdieľanej
ekonomiky
str. 13

Pozícia k agende Európskej
komisie pre zdieľanú ekono-
miku
str. 14

Byrokratický index
str. 17

Editorial

Richard Ďurana

Skôr ako sa dostaneme k rekapitulácii všetkého, čo sa u nás od vydania posledného čísla *Market Finessse* udialo, pozrime sa do blízkej budúcnosti. Už budúci týždeň organizujeme siedmy ročník nášho vľajkového vzdelávacieho podujatia pre vybraných vysokoškolákov ale aj ostatných záujemcov o ekonómiu z radov pracujúcich: **Seminár rakúskej ekonómie VII.** Tento ročník má pravdepodobne najlepší line-up vo svojej histórii. Taký nezažijete na žiadnej konferencii na Slovensku. Najväčším ťahákom sú ako vždy zahraniční hostia, tentokrát profesori Hülsmann (Nemecko) a Šíma (ČR), ale aj zoznam domáccich rečníkov je impozantný. Zistite viac a **prihláste sa do nedele** na www.iness.sk/srek, cena za štvordňové podujatie v kaštieli je pri tejto zostave naozaj nízka.

Za uplynulé dva mesiace sa toho udialo v INESS neúrekom. Minulý týždeň sme zverejnili výsledky **Byrokratického indexu**. Uchopili sme papierovačky, ktorým musí čeliť malá firma, a o ktorých sa vie, že je ich „príliš veľa“, do ucelenej metodológie a dali im konečne číselnú podobu. Sme radi, že medzi „morálnych“ partnerov projektu sa zaradili zamestnávateľské zväzy, profesijné organizácie, ale aj think tanky. Teraz, keď už vieme, koľko je veľa byrokracie, sme sa rozhodli každoročne uctiť si hrdinov-podnikateľov, ktorí jej čelia. Vyhlásili sme **29. september za Medzinárodný deň byrokracie**. O rozšírení indexu do Európy i za oceán už rojukeme s viacerými zahraničnými partnermi, budúci rok už hádam dostane podujatie medzinárodný rozmer a podarí sa nám zostaviť rebríček krajín slúžiaci ako referencia pre porovnávanie byrokratickej záťaže naprieč krajinami. Viac sa dozviete na strane 17.

A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane? Je názov novej publikácie INESS, ktorá sa venuje vývoju verejných financií počas krízy. Ako už názov napovedá, vládu chuť po peňaženkách daňovníkov neopúšťa, aj keď dôvody na ďalšie zvyšovanie daní neobstoja. Najmä v čase, kedy výnosy prekonávajú prognózy a v ich raste od prepuknutia krízy patrí Slovensko medzi európskych rekordérov. Viac sa dočítate na strane 15.

Menej regulácie, viac reputácie! je názov ďalšej

našej štúdie, ktorá sa venuje zdieľanej ekonomike a zmenám, ktoré prináša. Politici a úradníci nevedia a nechcú pochopiť, že by im niekto mohol konkurovať v tvorbe pravidiel, regulácií a pri zabezpečovaní kvalitných a bezpečných služieb pre spotrebiteľov. Ani nehovoriac o tom, že by to dokonca mohol robiť lepšie. Ale už je neskoro. Viac sa dozviete na strane 16. V prípade záujmu sa môžete pre výtlačok štúdie zastaviť osobne v kancelárii INESS.

Ďalšou štúdiou, ktorú sme publikovali v priebehu posledných dvoch mesiacov, bolo **INESS na tému: Zlý stav súdnictva**. Popisujeme v nej, že vymôcť pravdu cez súdny systém na Slovensku trvá nadmerne dlho nielen v sfére občianskych a správnych konaní, ale aj v podnikateľskej sfére. Práve nemožnosť rýchlo a efektívne vyriešiť súdne spory patrí medzi najväčšie problémy slovenského podnikateľského prostredia, čo konštatuje vo svojom rebríčku

Vedeli ste, že priemerný podnikateľ strávi

140 hodín z roku 2016 papierovačkami?

byrokratickyindex.sk

iness

Doing Business aj Svetová banka. Štúdiu si môžete stiahnuť na našej internetovej stránke v sekcii Publikácie.

Pozreli sme sa aj na to, či sa dá kvantifikovať prínos výstavby rýchlostných ciest pre dotknuté regióny, inými slovami, či sa

napíňajú argumenty, ktorými sa obhajovala ich výstavba. Krátku analýzu s názvom **Rýchlostná cesta R1 regiónu ekonomicky veľmi nepomohla** si môžete prečítať na strane 7.

Zlé peniaze, dobrý život. Juraj Karpiš o peniazoch, ekonomike a snahe prežiť život čo najlepšie na prvý pokus. Tak sa volá týždenný newsletter Juraja Karpiša z INESS, ktorý pojednáva hlavne, ale nielen o ekonómii. Viac prezrádzať nebudem, zaradte sa aj vy medzi už viac než 1700 pravidelných odberateľov. Svoju e-mailovú adresu nechajte vo formulári na stránke <http://www.jurajkarpis.com> alebo ju pošlite na tyzdennik@jurajkarpis.com.

Článkov na rôzne témy je aj v tomto čísle neúrekom, prajem vám príjemné víkendové čítanie!

Richard Ďurana

KAPITÁL A ETIKA

SEMINÁR RAKÚSKEJ EKONÓMIE

KEDY A KDE

13–16 **10** 2016
Kaštieľ Mojmírovce

DEADLINE

6 **10** 2016

CENA

59€

VIAC NA

iness.sk/srek

HLAVNÍ REČNÍCI

prof. Hülsmann

■ Nemecko ■

prof. Šíma

■ Česká republika ■

Juraj Karpiš

■ INESS ■

a 8 ďalších
rečníkov!

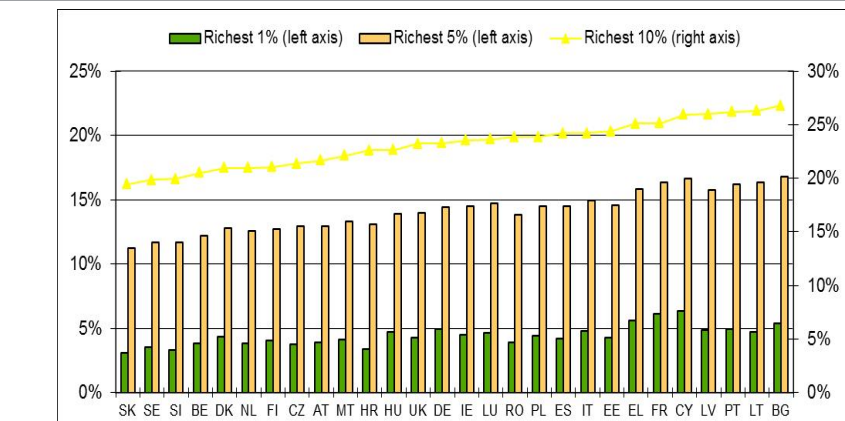
Porovnanie

Sme najlepší...a čo z toho

Tému nerovnosti dokázali v spoločnosti na chvíľu prekryť snáď len Pokémoni. Je obľúbenou témou diskusií, najmä keď sme presvedčení, že sme na tom horšom konci.

V tom prípade máme skvelú správu - nerovnosť na Slovensku je najnižšia v celej EÚ! Podľa posledných dostupných dát z Eurostatu (príjmy za rok 2012) najbohatšie 1%, 5% aj 10% ľudí na Slovensku má relatívne najmenší podiel na celkových príjmoch v národnom hospodárstve v rámci EÚ.

Objavujú sa hlasy, že slovenské štatistiky nezohľadňujú dobre bohatstvo bohatých. Vraj sa Slováci boja pochváliť bohatstvom. K tomu sa ťažko vyjadrovať. Môžeme povedať ale to, že mzdový príjem je kľúčový pre 80% pracujúcich Slovákov. Inak povedané, aj keby sa štatistiky trochu zmenili, zmena by bola malá, keďže kapitálové príjmy sa zatiaľ

týkajú len malého počtu Slovákov.

Ale späť ku grafu. Že by ste radšej chceli nemeckú nerovnosť a ich životnú úroveň k tomu? To je len malá ukážka toho, že „nerovnosť“ je komplikovaný pojem, ktorý bez zohľadnenia sociálnej mobility a celkovej

ekonomickej úrovne vypovedá málo o blahobyte ľudí.

Graf: Podiel najbohatších 1%, 5% a 10% na celkových príjmoch.

Zdroj: Európska komisia - Social Situation Monitor

Pojmológia druhého piliera

Radovan Ďurana

Aj dôchodcovia musia meniť chladničku, opravovať auto, či potrebujú nový, kvalitnejší chrup. Ako vykryť nárazové investičné výdavky, ak nechcú siahnúť po úvere?

Americkí republikáni a demokrati si vraj nerozumejú, pretože rovnakým slovám pripisujú rozdielny význam. Tento fenomén však nie je vyhradený len pre USA, ale týka sa každej spoločnosti. V prípade Slovenska sa dá krásne ilustrovať na druhom dôchodkovom pilieri.

Ten istý odvod do druhého piliera interpretujú jedni ako ochudobňovanie štátu, druhí ako povinné sporenie budúcich dôchodcov.

Prvá skupina považuje úspory za štátne peniaze, ktoré dnes chýbajú v Sociálnej poisťovni. Prekáža im nutnosť doplácať z daní na výplatu dnešných dôchodkov.

Druhá skupina vidí vlastný účet, kam posieľa časť svojej mzdy, a vidí pokles výdavkov Sociálnej poisťovne v budúcnosti. Sporitelia znižujú budúce výdavky verejných financií, a to viac, ako by sa podľa veľkosti platieb patrilo.

Brať dôchodok alebo rozhodovať o úsporách

Zaujímavé je, že druhá skupina (nazvime si ju „zástancovia“) nie je jednoliata. Pomyselnou čiarou je to, aký význam pripisuje slovnému spojeniu dôchodkové zabezpečenie.

Časť tejto skupiny považuje za dôchodkové zabezpečenie pravidelný mesačný príjem. Veď dôchodok je mesačná platba a nikdy inak. Dôchodkové zabezpečenie znamená nákup potravín, platenie mesačných účtov za elektrinu prípadne za mobil. Presne tak

ako dôchodok z prvého piliera. Pripomeňme len, že v tomto sa zhoduje s prvou skupinou, ktorá by druhý pilier radšej zrušila.

Druhá časť skupiny zástancov považuje za dôchodkové zabezpečenie každý príjem, ktorý slúži dôchodcovi na pokrytie jeho životných nákladov. Na dôchodcu sa nepozera ako na unifikovanú priemerovanú bytosť, ale ako na jednotlivca, ktorý má svoje individuálne potreby. Tieto potreby môžu byť pravidelne sa opakujúce, ale aj nie.

Aj dôchodcovia musia meniť chladničku, opravovať auto či potrebujú nový kvalitnejší

chrup. Čiže nárazové investičné výdavky.

Mesačnú pravidelnosť výplaty dôchodku z prvého piliera druhá časť skupiny zástancov druhého piliera nechápe ako vymoženosť, ale ako nevyhnutnosť, pretože priebežný so-

ciálny systém nedokáže fungovať inak. Naopak, možnosť nakladania s úsporami v druhom pilieri víta, lebo sporiteľom dáva možnosť vykryť aj náročnejšie dôchodcovské potreby.

Zviazanie úspor druhého piliera do pravidelných mesačných dávok chápe ako zbytočné obmedzenie, ktoré de facto núti dôchodcov brať si spotrebné úvery, hoci by nemuseli. Platíť úroky, pričom na účte im ležia úspory.

Možnosť rozhodovať o svojich úsporách, teda programový výber, je tak ďalším pojmom, ktorému ľudia pripisujú rozdielny význam či váhu.

Argumenty proti programovému výberu

Je zaujímavé, že prvá, ale aj časť druhej skupiny túto flexibilitu nechce dopriať sporiteľom z princípu. Stačí totiž rozumne nastaviť hranicu minimálneho príjmu pre „slobodu“ nakladania s úsporami - a sporiteľ sa nemôže stať priamou záťažou pre verejné financie.

Sporiteľ svojím rozhodnutím čerpať úspory nepravidelne nemôže nikoho priamo obmedziť ani ohroziť. Jeho príjem je takisto ako príjem z prvého piliera nezdaňovaný. Preto je teda programový výber trňom v oku?

Nechajme bokom tvrdenia, že pravidelné mesačné dávky (anuitu) „predpokladala“ zákon, po prvé preto, že pravidelnosť dávky tam nie je explicitne uvedená, a po druhé preto, že text v zákone negarantuje relevantnosť argumentu.

Jedinou výhradou je riziko nepriamych nákladov, ktoré vzniknú vtedy, keď sporiteľ požiadava o dotované sociálne služby, napr. v domove dôchodcov. Ak si úspory vyberie programovým výberom a nebude vlastniť anuitu, bude mať nižšie príjmy a požadovať

vyššiu dotáciu. O váhe tejto výhrady síce vypovedá fakt, že v domovoch sú dnes maximálne dve percentá dôchodcov, ako aj skutočnosť, že váha druhého piliera na príjme dôchodcu bude ešte niekoľko dekád nižšia ako štvrtinová, ale dobre.

Taký prípad nastať môže a v iných krajinách ho čiastočne eliminujú požiadavkou, aby príjemca služieb predložil vyhlásenie, že v posledných piatich rokoch nepredal majetok alebo ho nepreviedol na rodinu.

Plošné sociálne systémy vždy budú mať sla-

bé miesta, tak ako napríklad dnes niektorí ľudia zneužívajú status hmotnej núdze. Ak by však aj vznikli územnej samospráve dodatočné náklady rádovo v miliónoch eur, je to dostatočný argument na zníženie úžitku státisícov sporiteľov?

Zdá sa, že v negatívnom postoji k programovému výberu dominuje iný argument. Keď ja musím mať pravidelné dôchodkové dávky, musia ich mať aj sporitelia.

SME Komentáre, 7.9.2016

Konkurencia a dohoda sú na trhu sestry

Martin Vlachynský

Správa o cenovej dohode medzi mliekarňou Rajo a niektorými obchodnými reťazcami rozhorčila slovenské médiá. „Potravínový megapodvod: Roky sme kupovali predražené mliečne výrobky, tajná dohoda odhalená!“

O niektorých témach sa na Slovensku (a nanešťastie je to často aj súčasť širšej európskej kultúry) jednoducho nediskutuje – globálne otepľovanie, utečenci, život mimo Únie, či súťažné zákonodarstvo. O cenách sa jednoducho nesmie dohadovať – teda pokiaľ sa nejedná o cigarety, noviny, mzdy, poplatky u lekára, či čokoľvek, čo vláda práve uzná za vhodné.

Pritom sa jedná o pomerne nedávny vynález z konca 19. storočia. Vychádza z neoklasickej teórie pojmami dokonale konkurencie. Tá je pekným myšlienkovým cvičením, ale nepoužiteľná v reálnom svete. Rieši problém efektívnej alokácie zdrojov v statickom svete nemenných preferencií, bez inovácií a s dokonalými informáciami. Obrazne, je to teória ostrovného sveta, kde 100 obyvateľov na veku večné dopytuje 100 rovnakých masiel denne, vyrábaných 100 identickými výrobcami, svet bez zisku a strat.

V skutočnosti je tržný proces o objavovaní a prispôbovaní sa v podmienkach neistoty. Podnikatelia hľadajú produkty a služby, kto-

ré zákazníci požadujú a ktoré podnikateľovi generujú zisk. Hranica medzi súperením a spolupracou v tomto procese je pohyblivá. Niekedy si automobilka „kupuje“ volant od samej seba za dohodnuté interné ceny, niekedy si volant v súťaži outsourcuje. Správa sa tak každý agent na trhu. Bol by problém, keby Rajo (samozrejme hypoteticky) kúpilo Tesco a Billu a spravilo si z nich podnikové predajne s pevnou cenou? Aj zamestnanec sa niekedy snaží podliezť cenu konkurenta, niekedy ale funguje v (odborovej) kolúzii. Trh, na ktorom by neustále každý súťažil s každým, sa reálne ani nedá predstaviť. Je to trh, kde pred každým natankovaním s pumpárom licitujete o cenu a obchodné centrum ponúka 10 pisoárov s aukčne tvoreným poplatkom za spláchnutie. V realite sú konkurencia a dohoda tržovej sestry.

Nakoniec, sám Protimonopolný úrad napísal: „Situácia v oblasti predaja dotknutých produktov bola prostredníctvom nastavovania a presadzovania určitej cenovej úrovne stabilnejšia a maloobchodný trh bol pre jeho účastníkov transparentnejší.“ Tá legendárna neviditeľná ruka trhu (ktorá je v skutočnosti viditeľnou rukou spotrebiteľa a výrobcu) opäť nezlyhala, ale našla cestu k efektívnejšiemu správaniu na danom mieste a danom čase.

Prečo to teda niekto chce trestať? „Súťažné“ právo vychádza z dvoch predpokladov – že spotrebiteľ môže byť poškodený a že toto poškodenie má dlhodobý charakter. Spotrebiteľ však nemá žiaden „nárok“ na výrobok za konkrétnu cenu, tak ako firma nemá nárok na zamestnanca za konkrétnu cenu. Pokiaľ nie je nikto k výmene nútený, ani mu v nej naopak nie je násilím bránené, o žiadnom poškodení nemôže byť reč.

Ak je trh slobodný, teda nikto nebráni (či už v podobe bejzbolky, alebo v podobe zákona) vstupu na trh, kolúzne správanie bude vždy dočasné. Trh sa dynamicky neustále mení a jeden typ správania nie je riešením na večné časy. Prípad Raja je priam ukázkový. Zákazník mal možnosť kúpiť mliečne výrobky od iných výrobcov, u iných predajcov (Lidl sa dohody nezúčastnil [edit 27.7.2016 - Lidl výrobky značky Rajo nepredáva]), prípadne znížiť (i substituovať) jeho spotrebu. Dlhodobé udržiavanie takejto dohody by bolo samovražedné.

Pokiaľ sa chcete dozvedieť viac o kritike súťažného práva, odporúčam knihu Dominicka T. Armentana Proč odstranit protimonopolní zákonodárství. Knihu si je možné zapožičať aj v knižnici INESS.

iness.sk, 26.7.2016

Motivácie minimálnej mzdy

Róbert Chovanculiak

Minimálna mzda rástla a pravdepodobne bude rásť rekordným tempom. Od roku 2012 do roku 2015 vzrástol pomer minimálnej mzdy a mediánovej mzdy z 51% na 54%. Ak sa trend rastu mediánovej mzdy z posledných rokov nezmení a schváli sa nový návrh na ďalší obrovský skok minimálnej mzdy na 435 eur, tak pomer dosiahne výšku 60%. A v Prešovskom kraji až neuveriteľných 70%. V tomto ukazovateli by sme sa tak dostali medzi prvé priečky v EÚ a vážne ohrozili rastúcu zamestnanosť v pomalších regiónoch.

Podľa štátneho tajomníka Ministerstva práce, Branislava Ondruša, je však minimálna

mzda stále príliš nízka, aby motivovala ľudí pracovať. Tvrdí, že: „Nikto nepôjde pracovať, aby si nedokázal pokryť životné náklady.“

Treba povedať, že sme dnes v situácii, že ak máme štvorčlennú domácnosť a z nej jeden dospelý nepracuje, druhý pracuje za minimálnu mzdu, tak táto domácnosť je v hmotnej núdzi. „A ako riešenie vidí ešte razantnejšie zvyšovanie minimálnej mzdy.“

Žiadny ekonóm však nikdy netvrdil, že vyššia minimálna mzda nemotivuje viac a viac ľudí hľadať si prácu. Pán Ondruš sa však pravdepodobne zabudol pozrieť na druhú stránku mince: motivácia ľudí tvoriť pracovné miesta. Tu už minimálna mzda nepôsobí tak blahodárne a prináša svoje náklady. Pokiaľ ide o prepočty životného minima, tak tam pán

Ondruš asi zabudol započítať to, že ak si dnes dlhodobo nezamestnaný nájde prácu, tak dostane prvého pol roka mesačne 126 eur od štátu navyše k svojej mzde a druhý pol rok 63 eur mesačne. Na začiatku sa tak rodina aj s jedným žiteľom zarábajúcim minimálnu mzdu dostane nad hranicu životného minima.

Je potrebné si tak priznať, že minimálna mzda pomáhať riešiť jednu časť problému (ponuku), ale zhoršuje tú druhú (dopyt). A zhoršuje ju práve pre tých, ktorým by pán Ondruš rád pomohol – teda zhoršuje ju pre chudobnejších ľudí. Sem patria napr. ľudia s iba základným vzdelaním. Ak máte dvoch takýchto ľudí, tak jeden z nich si na Slovensku dnes nájde prácu za 16 mesiacov a druhý veľmi pravdepodobne vôbec. V prípade vysokoškolských vzdelaných ľudí (ktorých platy

sú od minimálnej mzdy vzdialené na stovky eur) je situácia oveľa lepšia. Ak máme dvoch vysokoškolákov, tak jeden z nich si na Slovensku nájde prácu do 6 mesiacov a druhý ho bude nasledovať pravdepodobne o rok neskôr. Svoj podiel na tomto nelichotivom stave pre nízko produktívnych ľudí má práve minimálna mzda a to predovšetkým vo východných častiach Slovenska.

Existuje však riešenie, ktoré by takto neúprosne neznižovalo pravdepodobnosť nájsť si prácu nízko kvalifikovaným ľuďom a zároveň by zvyšovalo ich motiváciu pracovať? Áno, existuje. To by však štátny tajomník pri svojej snahe pomôcť chudobným musel navštíviť nie ministra práce, ale ministra financií. Tou skutočnou pomocou je totižto zavedenie odvodovej odpočítateľnej položky na sociálne odvody.

Už dnes existuje takáto odpočítateľná položka na zdravotných odvodoch, ale jej presunutie alebo rozšírenie o sociálne odvody by pomohlo ešte zvýšiť jej potenciál pomôcť. Ak by sme ju aplikovali len na dôchodkové zabezpečenie (sadzby 17% + 7%), namiesto zdravotných odvodov (sadzby 10% + 4%), tak by si dnes ľudia polepšili o čistých 8 eur a zároveň by klesli náklady zamestnávania o 23 eur. Celé toto opatrenie by stálo verejný rozpočet do 150 mil. eur. Teda malú časť toho, čo vláda vyberie nečakane navyše na daniach a odvodoch. Výsledkom by boli ľudia motivovanejší pracovať a zároveň aj viac zamestnávať. To je riešenie, po ktorom by mal volať každý pravý (či skôr ľavicový) sociálny demokrat.

iness.sk, 4.10.2016

Cena štátu

Pred pár dňami zverejnila vláda **návrh štátneho rozpočtu na roky 2017-2019**. Spolu s rozpočtom bol zverejnený aj aktuálny odhad daňovo odvodového výberu. Aj napriek tomu, že tieto dve veci spolu úzko súvisia, vláda ich v rozpočte nepremietla.

Ešte v auguste naplánovala vláda v návrhu rozpočtu deficit verejnej správy na úroveň 1,29 % HDP, teda 1083 mil. eur. Medzitým boli zverejnené spomínané odhady daňového výboru, ktorý odhaduje o 558 mil. eur viac ako predpokladal v júni. Tieto informácie sa do návrhu rozpočtu nepremietli, ku zníženiu rozpočtovaného deficitu nedošlo. Bez schválenia konkrétného, cieleného plánu, ako dodatočné prostriedky využiť, vláda ich v rozpočte plánuje minúť.

Vláde sa tiež nedarí dodržiavať plánovaný deficit. Už niekoľko rokov ho zakaždým prekročila. Tohtoročné korekcie minuloročného deficitu dostali SR skoro nad hranicu 3 % HDP. A tento rok sa už tiež

začína deficit posúvať pomaly smerom hore (z 1,93% na 1,97%).

Dajme si tak dnešný stav do kontextu. Tento rok bude oproti roku 2014 deficit nižší o 480 mil. eur. V rovnakom čase však vzrástli daňovo odvodové príjmy o viac ako 2,6 mld. eur. Do toho inflácia blízko nuly, úroky na novom štátnom dlhu taktiež, nezamestnanosť klesá a hospodárstvo rastie. Nebude lepší čas na prebytkový rozpočet. To by však vláda nesmela akékoľvek dodatočné príjmy automaticky premieňať na dodatočné výdavky. To je porušenie všetkých princípov hodnoty za peniaze. Pri výdavkoch sa dnes netestuje ich hodnota pre občanov, ale testuje sa schopnosť občanov platiť dane.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Na Slovensku máme dnes vyše 13 tisíc profesionálnych vojakov. Ďalších približne 6200 osôb sú tzv. zamestnanci pri výkone práce vo verejnom záujme. Ostatných 560 zamestnancov tvoria zamestnanci v štátnej službe v rámci ministerstva obrany. Celkové mzdové náklady na týchto vyše 20 tisíc zamestnancov sú viac ako 331 miliónov eur ročne (2016). Do toho sú už započítané aj ďalšie výdavky ako napr.: príspevok na osobitný účet, príspevok na bývanie, náhrady pri dočasnom pridelení, nemocenské, odstupné a odchodné, stabilizačný príspevok štipendiá a pod., ktoré spolu tvoria približne 100 mil. eur.

Ministerstvo obrany okrem miezd vypláca vojakom aj dôchod-

ky, ktoré stoja rozpočet 95 mil. eur. A osobné výdavky vojakov spojené s prácou mimo Slovenskej republiky predstavujú výdavky vo výške 18 mil. eur.

Celý **rozpočet ministerstva obrany je v roku**

2016 rozpočtovaný vo výške 881 mil. eur, čo je nárast približne o 7 % oproti predchádzajúcemu roku. Medzi ostatné výdavky ministerstva patria investície do bojovej techniky (187 mil. eur) a prevádzka vojenských zariadení (188 mil. eur). V nasledujúcom roku 2017 výdavky na obranu znova porastú. Tento krát až o vyše 10 %. Celkové náklady na obranu tak dosiahnu 1,2 % HDP, hoci NATO požaduje minimálne 2 % HDP. V slovenských reáliách, a mnohých prípadoch predraženia je však na mieste otázka, aká by bola efektívnosť týchto nákupov pri prípadnom prudkom raste obranných výdavkov.

Koľkými eurami naozaj dotujeme uhlie?

Martin Vlachynský

Časť slovenskej verejnosti už po viacerých kolách verejných diskusií v médiách tuší, že vo svojich účtoch platí aj špeciálny doplatok na výrobu elektriny z domáceho uhlia. Ten pokrýva náklady vysoko stratovej výroby elektriny v elektrárni Nováky, resp. podľa rastúcich protestov Slovenských elektrární dokonca len časť týchto nákladov.

V roku 2015 bolo takto vyplatených 94,5 milióna eur – fakt, ktorý je ľahko dohľadateľný. Menej známy je však fakt, že na výrobu z uhlia spotrebitelia neprispievajú len cez tento doplatok, ale paradoxne aj cez doplatok na KVET, čo nie je žiadna rastlinka, ale kombinovaná výroba elektriny a tepla. Popisný názov asi netreba vysvetľovať, spomením len, že typickým KVETákom sú niektoré teplárne, napríklad Tepláreň Košice.

V tejto kategórii nájdeme rôzne typy palív. Podľa oficiálneho zoznamu výrobcov OZE a KVET s doplatkom v roku 2015 dostali traja výrobcovia KVET z hnedého uhlia doplatok 8 048 673 eur, jeden výrobca z čierneho uhlia dostal 424 746 eur, a traja výrobcovia

Zdroj	Dotácia 2015 (eur)	Podiel	Predpokladaná dotácia 2016 (eur)	Podiel
slnečná energia	170 159 655	47.5%	200 352 911	43.1%
bioplyn	47 940 725	13.4%	65 658 385	14.1%
zemný plyn	47 031 853	13.1%	70 286 439	15.1%
biomasa	44 648 497	12.5%	51 747 676	11.1%
vodná energia	18 784 468	5.2%	34 507 267	7.4%
zemný plyn a uhlie	12 920 173	3.6%	17 587 648	3.8%
hnedé uhlie	8 048 673	2.2%	8 406 080	1.8%
biomasa a fosilné palivo	7 119 889	2.0%	9 760 388	2.1%
iné	1 405 086	0.4%	6 685 789	1.4%
spolu	358 059 019	100.0%	464 992 583	100.0%

z kombinácie plyn/uhlie (pomer nepoznáme) dostali 12 920 173 eur. V roku 2016 to podľa plánu má byť 8 406 080 eur pre hnedé uhlie, 417 797 eur pre čierne uhlie a 17 587 648 eur pre plyn/uhlie. V skutočnosti tak štátna podpora spaľovania hnedého uhlia je ešte o 10 vyššia, ako by vyplývalo len z doplatku na výrobu elektriny z domáceho uhlia. K tomu treba samozrejme pridať aj dotáciu na výrobu elektriny z čierneho uhlia, čím sa dostávame na 116 mil. eur, ktorými

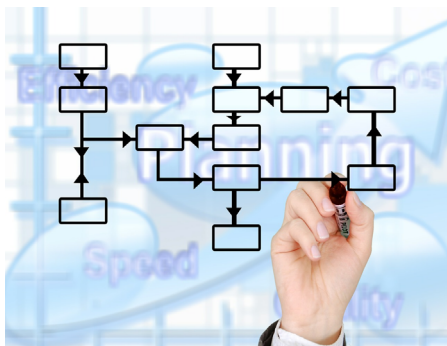
spotrebitelia celkovo podporili spaľovanie uhlia.

Pre kompletný obraz uvádzame tabuľku doplatkov OZE a KVET pre všetky druhy výroby v roku 2015 a plán roku 2016. Pripomínáme, že rok 2015 bol výrazne ovplyvnený kauzou „oznamovacia povinnosť“, keď na jeden rok stratila právo na doplatok asi tretina výrobcov.

Energie-portal.sk, 16.8.2016

Ako poznať úspešného manažéra

Róbert Chovanculiak

Ekonomike sa darí a klesá nezamestnanosť. Čo v takej chvíli spraví dobrý manažér? Áno, pripraví balík siedmich nových daní.

Premiér Fico a minister Kažimír sa najnovšie sami označili za úspešných manažérov

slovenskej ekonomiky. Asi sa však trochu mentálne pozabudli 27 rokov späť. Vývoj ekonomiky našťastie už nie je závislý od správneho ťahania za páky a stláčania tých správnych tlačidiel politikmi.

Politici dnes síce môžu ekonomicky vývoj brzdiť, ale už nemôžu byť zodpovední za jeho rast. Za ten sú zodpovední podnikatelia, investori a zamestnanci, ktorí každý deň tvoria hodnoty testované tým najprísnejším arbitrom: spotrebiteľskou ochotou platiť.

Nie ochota, ale donútenie

To, kde majú politici priamo vplyv a kde môžu predviesť svoje manažérske schopnosti, sú verejné financie. Tie majú niekoľko vlastností, ktorými sa odlišujú od súkromnej ekonomiky. Najdôležitejšou je práve absen-

cia spomínaného testu. Politici sa nemusia báť, že sa im v prípade ich zlého manažmentu a nízkej kvality služieb spotrebitelia otočia chrbtom a ich kasa ostane prázdna.

Verejné financie nie sú o ochote, ale o donútení. A to je aj dôvod, prečo sa im analytici a novinári tak dôkladne venujú, napríklad na rozdiel od financií a hospodárenia miestnych potravín na vašom sídlisku.

Stáva sa aj dobrým manažérom

Pozrime sa preto bližšie na výsledky spomínaných manažérov. Dobrého manažéra spoznáte tak, že si dokáže vytvoriť dobrý plán do budúcnosti a ísť podľa neho. To samozrejme neznamená, že dokáže budúcnosť dokonale predpovedať. Tá ho môže prekvapiť. Mal by sa jej však vedieť rozumne prispôbiť.

Fico a Kažimír minulý rok plánovali na rok 2017 deficit vo výške 0,75 miliardy eur. Tento rok manažéri prehodnotili svoje konsolidačné schopnosti a už im bude stačiť neambiciózny deficit vo výške 1,09 miliardy eur. To sa však môže stať aj dobrým manažérom. Možno sa neočakávané zvýšili výdavky, na ktoré nemá vláda priamy dosah, teda takzvané obligatórne výdavky. Alebo sa, naopak, prepadli príjmy a vláda má tak hlboko do vrečka.

Stal sa však presný opak. Ekonomike sa darí nad očakávanie, klesá nezamestnanosť a s ňou klesajú aj výdavky na sociálnu pomoc. Navyše, nízka inflácia alebo až deflácia

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred dakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

zmrazuje rast výdavkov na dôchodky. Vďaka intervenciám Európskej centrálnej banky klesajú aj náklady na spravovanie verejného dlhu.

A do toho všetkého prichádza nečakaný dar z nebies vo forme rastúcich príjmov verejnej správy o skoro 523 miliónov eur. O toľko viac zaplatia v roku 2017 ľudia na daniach a odvodoch, ako vláda očakávala takto pred rokom, a to už sa v prognóze počíta so znížením firemnej dane.

Poskladáme sa

Čo v takej chvíli spraví dobrý manažér? Áno,

pripraví balík nových siedmich daní, ktorými plánuje v roku 2017 vybrať z produktívnej ekonomiky ďalších 200 – 240 miliónov eur navyše (a 400 miliónov eur v nasledujúcich rokoch). Za takýto výkon by sa v súkromnej firme nedostalo našim manažérom povýšenia, ale okamžite by leteli.

Najsmutnejšie je, že vláda možno nakoniec nedosiahne ani spomínaný neambiciózny deficit. Vychádza totižto z otázných predpokladov. Napríklad predpokladá, že ostatné subjekty verejnej správy (obce, VÚC) dosiahnu prebytok 641 miliónov eur. Pričom v

minulosti tieto subjekty dosahovali buď deficit, alebo maximálne vyrovnaný rozpočet.

Iste, mohli by sme pochváliť Fica s Kažimírom, že Slovensko neskľžo na grécku cestu a zatiaľ nepoužíva fiškálne praktiky známe z Maďarska a že deficit nepustili pod 3 percentá HDP. Ale tešiť sa z toho, že deficit je menší, ako by mohol byť, by bolo naivné. Na prešľapy týchto manažérov sa v budúcnosti v podobe vyšších nákladov na dlh poskladáme všetci.

Denník N, 30.8.2016

Plytvanie

V najnovšom návrhu štátneho rozpočtu na roku 2017 až 2019 je pri školstve poznámka, že sa zvyšujú výdavky na tovary a služby z rôznych dôvodov. A jedným z nich je presun výdavkov do kapitoly SAV na financovanie diela **Encyclopaedia Beliana**. Ak ste o tejto publikácii ešte nepočuli, tak si ju môžete kúpiť v kníhkupectve jeden zväzok za férovú cenu 53 eur.

Ak sa vo Vás objavujú pochybnosti o ziskovosti tohto projektu, tak máte pravdu. Ziskovým nie je. Budúci rok plánuje štát financovať vydanie ďalšej časti Encyclopaedie Beliana dotáciou vo výške 50 tis. eur. Dočkáme sa tak možno 8. pokračovania encyklopedickej série s heslami začínajúcimi Kalh a končiacimi Kokp. Pôvodne sa uvažovalo o celkových 12 zväzkoch, no dnes sa už skôr hovorí o 14. Práce na tomto magnum opus začali v roku 1999 a jednotlivé zväzky vychádzajú každé dva roky. Podľa plánov by mala mať encyklopédia približne 150 000 hesiel a keď vyjde posledný zväzok, ten prvý bude mať 25 rokov.

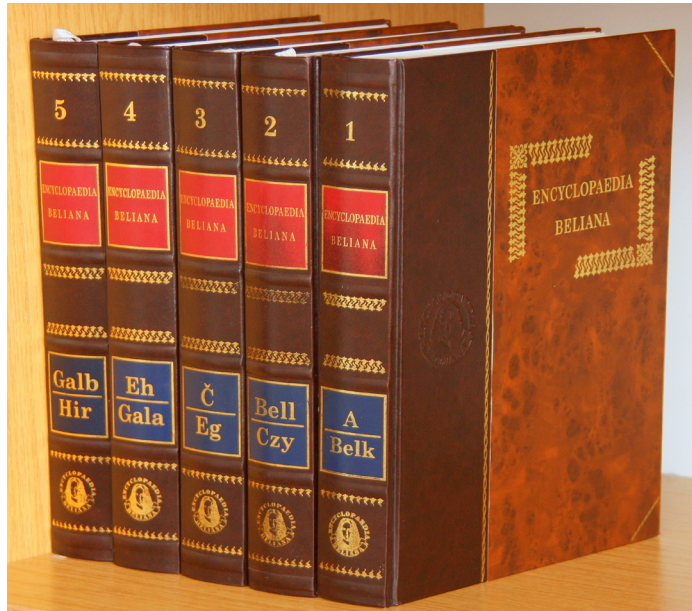
V 5. zväzku encyklopédie (Galb – Hir) by sa

malo nachádzať aj heslo: „Hodnota za peniaze“. Tlačí sa tak otázka: aká je čistá pridaná hodnota úsilia encyklopedického ústavu Slovenskej akadémie vied v porovnaní s jej alternatívami? Neexistencia elektronickej

zbierka zväzkov sa stane pravdepodobne súčasťou len úzkeho kruhu knižníc a väčšina čitateľov v SR ostane ochudobnená o jej vedomosti.

Na druhej strane tú máme alternatívu v podobe online dostupnej encyklopédie s viac ako 200 000 heslami. Jej meno určite všetci dobre poznajú – Wikipedia. Táto encyklopédia je navyše editovaná a vytváraná bezplatne. Za prístup k jej informáciám nepotrebujete platiť 53 eur a predovšetkým ani stotisíce eur z verejného rozpočtu. Nakoniec aj samotné vyššie prezentované informácie o Encyclopaedii Beliana sú z Wikipédie.

Ak sú myšlienky zrušenia encyklopedického ústavu a zanechania projektu Encyclopaedie Beliana príliš radikálne, existujú aj iné možnosti. Ako „druhé najlepšie riešenie“ stojí za zváženie, či by štát nemal umožniť vedcom rozvíjať a aktualizovať články na wikipedii, namiesto vytvárania papierových kníh, ku ktorým sa prakticky aj tak nikto nedostane.

verzie tejto encyklopédie spolu s vysokou cenou jedného zväzku pomerne výrazne znižuje jej čistý úžitok pre čitateľov. Kompletná

R1 regiónu ekonomicky veľmi nepomohla

Martin Mikloš

Na diaľničné prepojenie Bratislavy a Košíc ešte stále čakáme, hoci jej skoré dokončenie bolo prioritou každej vlády Roberta Fica. Najnovšie sa dátum dokončenia všetkých úsekov D1 odhaduje na rok 2020. Len v rokoch 2013 až 2015 dosiahli investície do výstavby diaľnic a rýchlостných ciest viac ako 1,7 mld. eur, pričom investičné požiadavky Ministerstva dopravy na cestné projekty diaľnic a rýchlостných ciest v budúcich rokoch predstavujú ďalších 7,4 mld. eur. V roku 2016 prebieha v rámci projektu Hodnota za peniaze revízia aj týchto výdavkov, a preto je dôležité sa dôkladne pozrieť na všetky ná-

klady a prínosy, ktoré takáto infraštruktúra prináša.

Podľa Ministerstva dopravy má výstavba dopravnej infraštruktúry okrem iného za cieľ riešenie kongescií (zápch) vo vybraných oblastiach, skrátenie cestovného času medzi ekonomickými centrami, zvýšenie bezpečnosti v doprave, rozvoj a zatriktívnenie verejnej dopravy, zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie a rozvoj regiónov s nízkou ekonomickou aktivitou. Dnes sa pozrieme práve vplyvy diaľnic a rýchlостných ciest na ekonomický rozvoj.

Na jednej strane je skrátenie cestovnej doby

hlavným primárnym dopadom výstavby dopravnej infraštruktúry a podľa OECD aj najväčším ekonomickým prínosom, na ktorý sa vlády pri svojom rozhodovaní zameriavajú. Aj podľa nášho Ministerstva dopravy prichádzajú najväčšie socio-ekonomické prínosy dopravnej infraštruktúry práve z úspor času cestujúcich, zníženia prevádzkových nákladov vozidiel a zo zníženia nehodovosti. Z tohto dôvodu sa Ministerstvo vo svojich analýzach zameriava prevažne na tieto vplyvy.

Na druhej strane sa však predpokladá, že investovanie do infraštruktúry môže mať aj iné nepriame prínosy ako napríklad rozvoj

zamestnanosti, rast produkcie a miezd a celkové zvyšovanie životnej úrovne. V rámci projektu Hodnota za peniaze Ministerstvo dopravy deklaruje, že sa viac zameria na skúmanie makroekonomických dopadov ako na jeden z hlavných faktorov pri posudzovaní vhodnosti jednotlivých investičných projektov. Zatiaľ však absentuje dôkladná metodika posudzovania týchto vplyvov, a aj preto sme sa v našej dnešnej analýze rozhodli zamerať práve na túto tému.

Teória

Po prvé, rýchlosť prepravy zlepšuje mobilitu pracovnej sily. Vďaka ľuďom dochádzať za prácou do ekonomických centier sa výrazne znižuje s časom, ktorý je na dochádzanie potrebný. Preto dochádza k nesúladu medzi dopytom a ponukou na regionálnych trhoch práce a zvyšuje sa štrukturálna nezamestnanosť. Ľudia ostávajú bez práce napriek tomu, že v okolitých mestách sú voľné pracovné miesta. Vďaka lepšej infraštruktúre by však malo byť možné tieto negatívne dopady minimalizovať.

Po druhé, kvalitnejšie dopravné prepojenia zlepšujú prístupnosť daného regiónu, čo je dôležité pre rozvoj obchodu a turizmu. Miestni výrobcovia môžu pokryť väčší trh, zlepši sa produkcia a distribúcia, vzrastie ziskovosť. Otvoria sa nové podnikateľské príležitosti, čo by malo viesť k väčšiemu objemu súkromných investícií v regióne. Rovnako aj viac možností pre spotrebiteľov vedie k zlepšeniu konkurencie a z toho vyplývajúcim benefitom.

V neposlednom rade má na zamestnanosť priamy dopad samotná výstavba, prevádzka a údržba novej dopravnej infraštruktúry. Vládne výdavky na výstavbu diaľnic môžu priniesť ďalší hospodársky rast a vyššie príjmy pre obyvateľov.

Čo tvrdia iní

Podľa Ministerstva dopravy SR vzdialenosť od pripojenia na diaľnicu priamo koreluje s nezamestnanosťou v okrese. Každý diaľničný úsek tiež prináša výrazne zrýchlenie a skracaie cestovný čas niekedy aj na tretinovú hodnotu. Ďalší kauzálny vzťah však nebol preukázaný a výstupy nadnárodných ekonomických inštitúcií sú rozporuplné.

Štúdia OECD tvrdí, že existuje nedostatok informácií, ktoré by dokázali štatisticky podložiť tvrdenia o dopade investícií do infraštruktúry na rast regionálnych ekonomík. Autori v nej však ďalej zdôraznili, že samotná výstavba novej dopravnej infraštruktúry nepovedie k pozitívnym dopadom na nezamestnanosť, zlepšenie obchodu a rast investícií bez inej formy naštartovania ekonomickej aktivity v regióne.

Na druhej strane Svetová banka tvrdí, že nezamestnanosť aj príjmová nerovnosť sú pozitívne ovplyvnené vyšším množstvom aj lepšou kvalitou dopravnej infraštruktúry.

Podľa amerického Economic Policy Institute,

zvýšenie výdavkov na infraštruktúru výrazne podporí ekonomickú aktivitu a zamestnanosť len v krátkodobom horizonte. Z dlhodobého hľadiska sa však dá predpokladať len zmena štruktúry, ale nie celkovej úrovne zamestnanosti. Na druhej strane však investovanie do infraštruktúry vytvára potenciál pre rast produktivity v celej ekonomike.

Výskum Európskej únie tvrdí, že vplyv investícií do dopravy na ekonomický rast v strednej Európe nie je možné štatisticky preukázať. Investičné projekty boli koncentrované prevažne v západných častiach krajín strednej východnej Európy (Slovensko, Česko, Poľsko, Slovensko). Toto podľa autorov znamená, že investičné projekty skôr reagovali na už existujúci dopyt, ako by boli nástrojom regionálnej politiky zameraným na rozvoj periférnych oblastí, ktoré sa v týchto krajinách nachádzajú prevažne v ich východných častiach. Išlo tak skôr o difúziu moderného dopravného systému zo západnej Európy smerom k novým členským krajinám.

Dáta

V analýze sa zameriame konkrétne na oblasť v okolí novej časti R1 a to najmä pre lepšiu dostupnosť dát. V októbri 2011 bol otvorený jeden veľký súvislý úsek rýchlostnej cesty, ktorý prepojil jadro Banskobystrického kraja smerom na západ. Zlepšila sa však aj následne ekonomická situácia v krají?

Prierezová analýza ukazuje, že existuje veľmi silný vzťah medzi nezamestnanosťou v okrese a prítomnosťou diaľnice či rýchlostnej cesty. Okresy, cez ktoré nová časť R1 priamo prechádza majú v priemere o 8 až 10% nižšiu nezamestnanosť ako okresy bez podobnej infraštruktúry a k diaľnici priľahlé okresy nižšiu o 4 až 5%. Avšak túto koreláciu medzi vzdialenosťou k diaľnici a nezamestnanosťou môžeme vidieť aj v obdobiach, kedy sa ešte len na nových úsekoch R1 začínalo pracovať. Keďže takáto analýza dát nedokáže hodnoverne odhaliť zmeny v správaní nezamestnanosti v priebehu rokov, stále zostáva otázne, ktorým smerom v skutočnosti pôsobí kauzálna sila. Znižuje prítomnosť diaľnic v okrese nezamestnanosť alebo sa nová infraštruktúra stavia prevažne v bohatších a ekonomicky rozvinutejších regiónoch?

Až analýza časových radov ukáže, či v spomínaných okresoch došlo k zníženiu nezamestnanosti po sprevádzkovaní novej cestnej infraštruktúry. Na odhalenie prípadného kauzálneho vzťahu sme použili dva modely.

Z prvého modelu (viď príloha nižšie) nie je možné štatisticky preukázať, že po otvorení novej R1 došlo k nejakým štrukturálnym zmenám v nezamestnanosti v dotknutých okresoch.

V druhom modeli (viď príloha nižšie) sme použili metódu difference-in-difference na porovnanie nezamestnanosti v priamo dotknutých, ale aj priľahlých okresoch, s kontrolnou skupinou okresov bez diaľnice

v rôznych časových intervaloch. Výsledky z druhého modelu ukazujú, že po otvorení R1 sa nezamestnanosť vyvíjala priaznivejšie v priamo dotknutých aj priľahlých okresoch v priebehu niekoľkých rokov. V priemere bola v týchto okresoch nezamestnanosť v prvých rokoch o 0,5 až 1,2% nižšia ako by bola pravdepodobne v prípade, že by dané okresy podobnú infraštruktúru nemali. Tieto výsledky však nie sú štatisticky významné. To znamená, že by daný model s veľkou pravdepodobnosťou ukázal podobné čísla aj v prípade, že by reálny vzťah medzi diaľnicami a nezamestnanosťou bol nulový. Dá sa to vysvetliť inherentnými charakteristikami daných regiónov, ktoré im umožňujú pružnejšie reagovať na zmeny v hospodárskom cykle. V období expanzie v nich nezamestnanosť klesá relatívne rýchlejšie a v období kontraktácie stúpa relatívne pomalšie bez ohľadu na prítomnosť diaľnic.

Na koniec sme sa pozreli na objem veľkých investícií, ktoré získali podporu od štátu za obdobie od roku 2002 do súčasnosti. Napriek očakávaniam sa koncentrácia takýchto projektov nepresunula smerom k okoliu novej R1. Po prepočte celkovej finančnej podpory za obdobia pred a po otvorení R1 na rok sa ukázalo, že väčšina investícií pred otvorením sa sústredila na Považí a vo vybraných mestách východného Slovenska. Rovnako však nájdeme významné investície aj na Ponitří. Po sprevádzkovaní novej časti R1 sa prekvapivo investície z tohto regiónu vytratili, čo je v priamom rozpore s predpokladmi vyplývajúcimi z ekonomickej teórie. Jedinou výnimkou je okres Žiar nad Hronom, v ktorom priemerný objem investícií po otvorení R1 prevyšoval obdobie pred otvorením. Na druhej strane môžeme po roku 2011 pozorovať nové investície v okresoch Veľký Krtíš, Lučenec a Poltár. Tieto okresy neboli výstavbou novej R1 priamo zasiahnuté, jej sprevádzkovaním sa ale výrazne zlepšila ich prepojenosť smerom na západ.

Záver

Na základe analýz nie je možné jednoznačne preukázať makroekonomické vplyvy diaľnic a rýchlostných ciest ako napríklad rast investícií či pokles nezamestnanosti. Na podporu ekonomického rastu nestačí skrátenie cestovného času, vyššia bezpečnosť na cestách nové pracovné miesta nevytvorí. Rast investícií a pokles nezamestnanosti potrebuje aj lepšie podnikateľské prostredie, vymožitelnosť práva, viac skúseností a vedomostí obyvateľov zaostávajúcich regiónov, ľahký presun kapitálu, či vysporiadané pozemkové vzťahy.

Popis modelu a výstup z dát nájdete v online verzii článku na iness.sk v sekcii články mesiaca.

iness.sk, 6.9.2016

Minimálna mzda: načo plniť splnené

Róbert Chovanculiak

Na Slovensku sa začína roztáčať ďalšie kolo zvyšovania hranice mzdy, pod ktorou je zakázané pracovať. Konfederácia odborových zväzov SR už vyhlásila, že by si vedela predstaviť minimálnu mzdu na úrovni 442 eur, teda jej medziročného zvýšenie o 37 eur.

Dôvodmi tohto radikálneho zvýšenia o vyše deväť percent majú byť pozitívny makroekonomický vývoj, snaha dostať čistú minimálnu mzdu nad príjem na hranici chudoby a snaha, aby minimálna mzda predstavovala 60 percent priemernej mzdy v hospodárstve.

Máme dobré správy pre konfederáciu! Všetky ich dôvody na zvyšovanie minimálnej mzdy sú buď už reálne splnené, alebo v skutočnosti nie sú dôvodom na jej ďalšie zvyšovanie.

Začnime makroekonomickým vývojom. Za posledné štyri roky (2013 - 2016) vzrástla cenová hladina kumulatívne o 0,7 percenta. To inými slovami znamená, že o toľko vzrástli náklady na život zamestnancov (aj tých s minimálnou mzdou).

A zároveň v takejto nízkej miere tlačila inflácia na zvyšovanie cien podnikateľov. Na druhej strane počas týchto rokov politici cez zvyšovanie minimálnej mzdy zvýšili cenu práce zamestnávateľom takmer o 13 percent (po odrátaní odpočítateľnej odvodovej položky). To je neporovnateľný rozdiel.

Takýto makroekonomický vývoj však neprišiel problémom len súkromnému, ale paradoxne aj verejnému sektoru.

Napríklad Slovenská pošta nedávno oznámi-

la plán zvyšovať ceny svojich služieb o viac ako deväť percent, aby mohla pokryť - jej slovami - „ekonomicky oprávnené náklady“. Podľa portálu Platy.sk majú poštovní doručovatelia v priemere mzdu 462 eur. Z toho vyplýva, že poštári patria do prvého alebo druhého pásma minimálnej mzdy.

Problém sa týka aj zdravotníctva, kde nemocniciam vznikajú výpadky v rozpočtoch práve pre rast mzdových nákladov. Verejný sektor však dokáže tieto problémy riešiť pomerne jednoducho. Môže buď ako monopol zvýšiť ceny, alebo načrieť do verejného rozpočtu. Také možnosti však nemá napríklad hotelier v Revúcej.

Ďalším dôvodom rastu minimálnej mzdy má byť snaha dostať čistú minimálnu mzdu nad príjem považovaný za hranicu chudoby. Tento problém je však už vyriešený. Podľa štatistik EÚ SILC v roku 2015 bola na Slovensku hranica chudoby na úrovni príjmu 346,5 eura.

Ak sa aj táto hranica tento rok zvýši o rovnakú sumu ako vlni, dosiahne 352,5 eura. Pri súčasnej minimálnej mзде (405 eur) je však už dnes čistá mzda zamestnanca na úrovni 355 eur. To, čo môže obyvateľov Slovenska dostať pod hranicu chudoby, je skôr strata zamestnania (pre niektorých paradoxne) práve z dôvodu zvyšovania minimálnej mzdy.

Posledným dôvodom má byť snaha dostať minimálnu mzdu na úroveň 60 percent priemernej mzdy v hospodárstve. Táto požia-

davka má dva metodologické nedostatky. V prvom rade je priemer skresľujúcim číslom a lepšiu predstavu o mzdách poskytuje medián (stredná hodnota). V druhom rade sa treba pozrieť na jednotlivé regióny samostatne, nie na celé Slovensko.

Po týchto úpravách zistíme, že minimálna mzda dosiahla 60 percent mediánovej mzdy už v roku 2015 (pred tohtoročným zvyšovaním o 25 eur). A to konkrétne v Nitrianskom (61 percent) a Prešovskom kraji (64,6 percenta). V Banskobystrickom kraji sa už tejto hranice dotýka (59,1 percenta). Teda v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou (9,7, 14,8 a 15,5 percenta). Navyše tento podiel v čase rastie (!). V roku 2011 bola minimálna mzda 51 percent mediánovej mzdy, v roku 2015 je to už 55 percent. A znova opakujeme, to všetko pred tohtoročným zvyšovaním na 405 eur.

Pozrime sa na záver na jeden dôvod, pre ktorý by sa malo zvyšovanie minimálnej mzdy zastaviť. Je ním číslo 142-tisíc. To je počet ľudí, ktorí sú nezamestnaní viac ako dva roky, no pritom si stále aktívne hľadajú prácu. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ je u nás toto číslo extrémne vysoké (skoro polovica nezamestnaných). A práve títo ľudia sú doslova vyradení z trhu práce zákazom pracovať za nižšiu ako politikmi stanovenú mzdu. Práve toto sú ľudia, na ktorých by sa mal brať ohľad pri akomkoľvek návrhu na zvyšovanie minimálnej mzdy.

SME, 3.8. 2016

Bude aj nebude

Radovan Ďurana

Vstupujeme do obdobia celospoločenských zmien. Ako sa tomu prispôbia dôchodky? Jedno je isté. Dôchodkový systém je veľmi zložitá vec. Poznáte vzorec na výpočet starobného dôchodku? Netrápte sa, 99 % Slovákov ho nepozná, pričom, paradoxne, samotný vzorec je veľmi jednoduchý, stačí prenášobiť tri čísla. To, čo robí dôchodkový systém zložitým, je jeho podstata.

Dôchodkový dlh

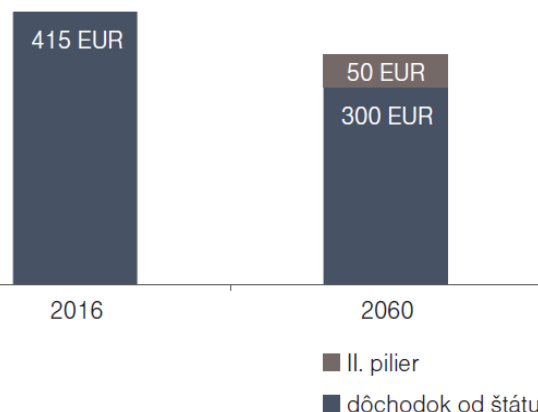
Zásluhový priebežný dôchodkový systém je historicky nevídaný sociálny projekt. Jedni ho považujú za víťazstvo novodobej spoločnosti, druhí za sociálne inžinierstvo. Vytvára totiž finančné záväzky medzi generáciami - ľuďmi, ktorí sa nepoznajú a nikdy sa nevidia. Ak máte 30 rokov, tak tí, ktorí budú prispievať na váš dôchodok, sa väčšinou ešte nenarodili. Alebo inak, „každý sa rodí nielen s dedičným hriechom, ale aj s dôchodkovým dlhom“ S prvým zarobeným eurom začínate tento dlh splácať. Čo sa vlastne myslí tým

„dôchodkovým dlhom“? S každou mzdou, z ktorej zaplatíte odvody, sa vám začína počítať nárok na dôchodok. Dosiahnutím dôchodkového veku má štát povinnosť vám tieto nároky vyplácať. Váš dôchodkový dlh sú teda nároky všetkých súčasných dôchodcov. Sociálna poisťovňa žiadne peniaze nemá. Jeden deň jej prídu odvody od pracujúcich a na druhý deň pošle dôchodcom. Ak by zamestnávateľia neposlali peniaze, dôchodcovia by pravdepodobne nič nedostali (resp. štát by si musel okamžite niekde požičať). Každému teraz musí byť jasné, že dôchodkový systém je závislý na tom, koľko ľudí platí odvody a na výške odvodovej sadzby.

Výška priemerných dôchodkov v dnešných cenách bude pravdepodobne klesať.

Nové rozdelenie síl

Koľko ľudí teda platí? Keď Bismarck zavádzal prvý priebežný systém, nastavil vek odchodu do dôchodku tak, aby sa ho dožilo minimum ľudí, hlavne vojenskej generácie. Keď sa v Európe budovali moderné priebežné systémy, bolo dôchodcov málo a pracujúcich

veľa. Dnes sa karta obracia. V roku 2013 prispievalo na 100 dôchodcov 175 pracujúcich. Toto číslo však neustále klesá a klesne až tak dramaticky, že v roku 2060 bude na jedného dôchodcu pripadať jeden pracujúci.

Iste, ide o prognózu počtu obyvateľov, ale tú môžu zásadne zmeniť len imigranti, ktorí na Slovensku nemajú ustlané. Pretože matky, ktorých deti budú platiť odvody v roku 2060, sú už narodené. Vieme, koľko ich je, a tak dokážeme spočítať to, koľko detí bude platiť odvody.

„V roku 2060 bude na jedného dôchodcu pripadať jeden pracujúci.“

Počkať, jeden pracujúci na jedného dôchodcu? Dnes je priemerný starobný dôchodok 415 EUR. S priemernou mzdou dnes zaplatíte na sociálnych odvodoch 305 EUR vrátane odvodov zamestnávateľa. Avšak pozor, v tejto sume sú aj odvody na nemocenské poistenie, invalidné či úrazové. To, že dnes dôchodcovia dostanú svoj dôchodok v sľúbenej výške, je zabezpečené dvomi fintami.

Po prvé, vláda zo štátneho rozpočtu presúva časť daní do poisťovne, lebo odvody nestacia (takmer 10 % hodnoty dôchodkov).

Po druhé, všetky prebytky z ostatných poistení sú použité na výplatu dôchodkov.

Zabudnite na číslo 18 %. To s financovaním dôchodkov nemá nič spoločné. V skutočnosti ide z hrubej mzdy 25 % na dôchodky. Ak by sme zarátali aj daňovú dotáciu, tak je to takmer 28 %. Len vďaka tomu dostanú dôchodcovia dôchodok pri pomere 1,7 pracujúceho na dôchodcu.

Neistá budúcnosť

Ako budú vyplácané dôchodky v čase, keď bude dôchodok dôchodcu platiť „jeho“ pracujúci? Možnosti sú tri, ale je to ako vyberanie medzi tromi pokazenými vajcami.

1. Ak zachováme výšku odvodov, priemerný dôchodok bude musieť klesnúť. Matematika

je jasna. V dnešných cenách by musel klesnúť ku hranici 300 EUR. So štátnou dotáciou by to teda bolo 330 EUR. To je tesne nad hranicou minimálneho dôchodku.

2. Ak zostane výška dôchodku nezmenená, odvody budú musieť vzrásť. Viete si však predstaviť to, že zamestnancovi, živiaceho deti a splacajúceho hypotéku, zvýšite odvody o takmer 100 EUR mesačne?

3. Treťou možnosťou je zachovať dôchodky aj odvody a zvýšiť dotáciu. Štvrtina hodnoty dôchodku by teda bola platená z daní. Dnes na tento účel slúži pol miliardy eur a tato suma by musela zrásť trojnásobne. Ako keby dnes vláda vedela nájsť rezervu v rozpočte 1,5 mld. eur, pričom má problém ušetriť desať miliónov eur.

Najpravdepodobnejšie dôjde ku kombinácii znižovania dôchodku a zvyšovania dotácie. Vlády budú, tak ako dnes, vymýšľať všemožné dane, aby zabezpečili zdroje na dotáciu. Dnes sú to dane z dividend či podivné odvody z neživotného poistenia. Zajtra to budú majetkové dane či vyššie dane z príjmu. Znižovanie dôchodkov pôjde veľmi ťažko, hľadať sa budú pomalé opatrenia.

Potrebné zmeny systému

Prijatá reforma v roku 2012 vyčerpala „lahké“ úpravy v podobe dôchodcovej inflácie či pomalého rastu veku odchodu na dôchodok (beda, súčasná vláda sa ich práve chystá zjemniť). Ostané teda nutnosť siahnuť po neprijemných úpravách, ako je rýchlejší rast veku odchodu do dôchodku a skutočné zníženie dôchodkových nárokov.

Iné krajiny zvyšovali vek odchodu do dôchodku podstatne rýchlejšie, aby zmenšili budúcu dieru. Za posledných 12 rokov poberajú dôchodcovia dôchodok o 2 roky dlhšie a náš systém to ani v reforme „nepostrehol“, preto tu existuje priestor na zrýchlenie zvyšovania dôchodkového veku.

Na Slovensku dostane pracujúci vyšší dôchodok v pomere ku mzde ako v Česku. Táto štedrosť sa dá znížiť postupne a citlivo tým, že dôchodková hodnota nebude rásť s rastom priemernej mzdy, ale trochu pomalšie.

Tieto opatrenia by výrazne obmedzili dieru vo financovaní dôchodkov, ktorá by v roku 2060 ostala na úrovni tej súčasnej.

Zázraky sa ale nedejú a neznamená to, že by štát mohol vyplácať dôchodky ako dnes. Tie budú musieť byť nižšie. V reči dnešných čísel bude mať za vyššie uvedených predpokladov priemerný dôchodok spočítaný od štátu hodnotu 300 EUR. S touto úrovňou počíta oficiálna dôchodková prognóza Európskej komisie. Ak bude štát dotovať dôchodky cez vyššie dane viac, môže to byť hodnota vyššia, ale nie závätná. Druhý pilier k tomu priloží odhadom 40 – 50 EUR.

Novodobé istoty

Bez reforiem bude musieť dôjsť k ešte vyššiemu poklesu dôchodkov alebo k obmedzeniu zdrojov na vzdelávanie či školstvo, aby mohli byť dane použité na vyplácanie dôchodkov. Ako sa k tejto situácii budú stavať voliči, keď polovica z nich bude v roku 2060 na dôchodku?

To nevieme, ale jedna vec je istá. Tento dôchodkový systém nie je pre mladých. Veľký sociálny projekt presunu záväzkov medzi generáciami narazil na tvrdé demografické obmedzenia. Na rozdiel od súčasných dôchodcov, ktorých sa dotkne akurát pomalšia valorizácia, mladí majú istotu, že budú celý život platiť veľa, ale veľa už nedostanú. Čím neskôr si tento fakt uvedomia, tým menej času im ostane na šetrenie na slušný život na dôchodku.

August 2016, Investičné Tamtamy (DDS Tatrabanky).

Učebnicová politika si nevšimla 89. rok

Róbert Chovanculiak

A ani tento nadpis nie je dostatočne presný opis situácie s učebnicami. Učebnicová politika sa ešte skôr ako na socializmus podobá na monarchiu 18. storočia, kde tým najvyšším je minister školstva. Postup tvorby učebnice na Slovensku je asi nasledovný: keď ľud potrebuje novú učebnicu, tak kráľovstvo (ministerstvo školstva) slávnostne zatrubí a zvolá súťaž tých najlepších pisateľov učebníc (vyhlási konkurz). Tí majú následne niekoľko mesiacov na to, aby ukázali, čo vedia (aj keď v skutočnosti napísať kvalitnú učebnicu môže trvať roky). Čo vedia, posúdi najskôr rada starších (konkurzná komisia), tá odporučí jednu, alebo aj viacero učebníc. Posledné slovo má monarcha (minister školstva), ktorý si dôkladne prečíta závery rady starších (záverečný protokol konkurznej

komisie) a vyberie jedného jediného víťaza. Ten dostane kráľovskú pečať (schvaľovaciu doložku) a jeho učebnica sa v tom lepšom prípade postupne dostane na všetky školy. V tom horšom jej to bude trvať roky a školy budú dovtedy bez učebníc.

Takto vznikajú učebnice na Slovensku. Spravidla jedna pre každý predmet. Jedna rovnaká učebnica pre všetkých vyše 400 000 detí na základných školách. Problém ešte trochu komplikuje existencia Edičného portálu, teda nejakého kráľovského skladu, kam najskôr pošle vydavateľ vytlačené učebnice a odkiaľ sú následne posielané do všetkých kútov krajiny. Trvá mu to totiž niekedy dlhšie, ako by sme potrebovali a kým sa niektoré učebnice dostali k deťom, tak deti stihli aj ukončiť jednotlivé stupne vzdelania. Situá-

cia sa opakuje aj tento rok, keď ministerstvo zasa nebolo schopné dodať všetky požadované učebnice. Žiaci tak začínajú bez učebníc a všetci čakajú čo sa bude diať.

Týmto prístupom je Slovensko raritou nie len v rámci Európy, ale aj dokonca medzi našimi susedmi v rámci V4. Učitelia okolitých krajín majú totiž aspoň na výber z viacerých učebníc a existuje medzi nimi konkurencia. To sa o nás nedá povedať.

Na Slovensku by tak k zlepšeniu situácie stačili v zásade jednoduché zmeny. Napr. zabezpečiť, že školy si môžu objednať akúkoľvek učebnicu, ktorá splní základné požiadavky (nie iba jedna vybraná ministrom). A že na ne dostanú peniaze v podobe normatívu a tým pádom môžeme zrušiť úplne

zbytočný Edičný portál a ponechať priamy vzťah medzi vydavateľmi a školami.

Vo svete sa však začínajú objavovať aj úplne inovatívne prístupy k tvorbe učebníc, učebných postupov, zaujímavých úloh na vyučovanie, aktivít na hodine atď. Jeden z nich je úzko prepojený so zdieľanou ekonomikou a nazýva sa TeachersPayTeachers. Ide o internetovú platformu, kde môžu učitelia zdieľať a predávať svoje vlastné najlepšie postupy a učebné materiály. Alebo z druhej strany je to miesto, kde sa učitelia môžu dostať k tým najlepším postupom ako zaujať a naučiť

deti. Je to ako keby každý dostal možnosť čerpať lekcie o tých najlepších učiteľov z celého sveta, ktorí tak môžu zdieľať svoje majstrovstvo s prakticky neobmedzeným počtom učiteľov.

Do dnešného dňa sú na stránke zaregistrované 4 milióny učiteľov, ktorí dokopy vyplatili skoro 200 miliónov eur rôznym kolegom, ktorí prišli s najlepšimi učebnými materiálmi (12 najlepších učiteľov sa stali milionármi a stovky zarobilo viac ako 100 000 eur). Na každý deň má platforma prichystaných približne 2 milióna lekcí, plánov, kvízov,

pracovných hárkov, aktivít za typicky menej ako 4 eurá – pričom veľké množstvo je ich zadarmo.

Samotná platforma navyše funguje aj ako decentralizované experimentovanie s rôznymi postupmi a materiálmi učenia. Neriadi ju žiadny monarcha, ani minister, ktorý by vybral ten jeden najlepší plán ako a čo učiť naše deti, ale obsah a forma sú generované spontánne „zdola“.

iness.sk, 14.9.2016

Apple platí veľa daní

Martin Vlachynský

Apple platí dane. Veľa daní. Firma Apple vyššiu efektívnu daňovú sadzbu, ako nejedna európska firma. V roku 2015 dosiahla efektívna daňová sadzba Apple 26,4%, v roku 2014 (keď zanikla kontroverzná daňová dohoda s írskou vládou) 26,1% a rok pred tým to bolo 26,2%. Za rok 2015 Apple zložil daňovák 19 miliárd dolárov.

Pre porovnanie, náhodný výber: kozmetický gigant L'Oréal o „socialistického“ Francúzska mal v roku 2015 efektívnu daňovú sadzbu 25,9% (platil 1,2 miliardy eur), britský GlaxoSmithKline 20,5% (2,2 miliardy libier), paneurópsky Airbus 20% (670 miliónov eur). Samozrejme, nájdú sa aj firmy s vyššími sadzbami, napríklad nešťastník VW Group zaplatil 29,8% (2,8 miliardy), rakúsky OMV dokonca 34% 654 miliónov). Ale nie je cieľom tohto komentára hľadať víťaza, marže a podmienky firiem sú prirodzene rozdielne. Cieľom je poukázať na to, že Apple platí, a nie centy. Pre ilustráciu, 19 miliárd dolárov je jeden slovenský štátny rozpočet. Alebo tri lietadlové lode triedy Nimitz. Len ich neplatí v Európe.

V spomínanej výročnej správe Apple nájdete vysvetlenie, prečo je efektívna sadzba 26,4% a nie amerických 35%. Preto, lebo časť ziskov Apple priradil do účtovnej kolónky, ktorú môžeme zhruba nazvať „nerozdele-

né zisky zo zahraničných operácií, určené na reinvestíciu mimo územia USA“. To sú práve tie (podľa amerických zákonov a írskych dohôd) nezdanené „írske“ miliardy, na ktoré si Európa brúsi zuby.

Geografická tvorba hodnoty je umelá fikcia vymyslená kvôli daniam. Má historický pôvod, keď bolo viac menej zrejme, odkiaľ sú suroviny, a kde sú robotníci, ktorý produkt

vyrábajú. Lenže hodnota a masívne zisky Apple mnohonásobne prevyšujú materiálové náklady telefónov. Hodnota Apple spočíva v aure, ktorú táto firma má a jej zákazníci sú ochotní za ňu platiť výrazne viac. V ktorej krajine však trhová hodnota značky vznikla? Nedá sa to nijak „vedecky“ určiť, takže vznikajú zúrivé úhybné účtovné manévry firiem a rovnako zúrivé daňové triky štátov, ktoré si chcú odhryznúť čo najväčší kus koláča.

Úprimne, považujem v tejto debata za podružné, či Apple bude mať sadzbu 26% alebo 23% alebo 29,78%. Nie je to ani o férovosti. Vo svete globálnych korporácií každý berie, čo mu štát ponúkne. Rozprávať by o tom vedeli európske banky, ktoré dostali štátnu pomoc v rádoch stoviek (!!) miliárd eur. Za dôležitejšie považujem dve veci. Prvú - pomaly sa zakrádajúcu fiškálnu harmonizáciu, ktorá využíva úhybné pravidlá o štátnej pomoci ako zadné dvierka.

Druhú: kedy budú mať verejné pokladnice dosť? Kedy povedia „už je to v poriadku, toto množstvo daňových príjmov nám stačí“? Obávam sa, že nikdy. Príjmy aj výdavky verejných financií v Európe neustále rastú (česť 2-3 výnimkám), no stále je vyhlásená lovecká sezóna na tých, ktorí produkujú hodnoty.

Hospodárske noviny, 12.9.2016

Je veda hlavným motorom inovácií?

František Muránsky

Narastajúci záujem o vedu medzi politikmi či širokou verejnosťou je bezpochyby dobrá a užitočná správa. Svet, ktorý nás obklopuje, je preplnený komplexnými technológiami a tie vznikli aj vďaka úsiliu množstva vedcov z celého sveta. Prinesie však intenzívnejšia podpora vedy či rozšírenie počtu vedcov viac inovácií a prosperity pre celú spoločnosť? Je naozaj veda hlavným motorom inovácií?

Vedecká revolúcia

Množstvo historikov, filozofov a iných vedcov tvrdí, že za prudkým vzostupom západnej civilizácie v posledných stáročiach bola

vedecká revolúcia. Medzi priaznivcov tohto myšlienkového konceptu patrí Niall Ferguson, Herbert Butterfield, Thomas S. Kuhn, Michael Shermer, Steven Weinberg, Yuval N. Harari, Steven Johnson, atď. Podľa nich nám objavy učencov v 16. a 17. storočí umožnili vytvárať presnejšie koncepty o udalostiach okolo nás. Nové poznanie tak uvoľnilo zvedavosť vzdelaných skupín a výsledkom ich bádania bolo množstvo vynálezov, ktoré spôsobili dominanciu západného sveta. Prvý popularizátor tohto myšlienkového prúdu bol anglický filozof Francis Bacon ktorý propagoval lineárny model.

základný výskum -> aplikovaný výskum (technológie) -> prosperita

Tento svoj názor staval na príklade portugalského princa Henryho Navigátora, ktorý v 15. storočí investoval množstvo prostriedkov do škôl a pracovných vedeckých skupín z rôznych odborov. Tí vytvorili nové mapy a rôzne navigačné pomôcky. Tieto investície mu neskôr umožnili zisk z obchodu na novo dobytých územiach.

Priemyselná revolúcia

Do druhej skupiny historikov a iných vedcov odmietajúci vyššie uvedený názor patria

Matt Ridley, Kevin Kelly, George Basalla, Steven Shapin, Terence Kealey, W. Brian Arthur atď. Za hlavného predstaviteľa tohto myšlienkového postoja sa však považuje liberálny filozof a ekonóm Adam Smith. Ten tvrdil, že za technologickými inováciami nie sú akademici a univerzity, ale nové technológie vznikajú zdokonaľovaním už existujúcich technológií v remeselných dielnach. Sú to naopak nové technológie, ktoré umožňujú vedcom zlepšovať a prehodnocovať ich existujúce teórie.

*existujúca technológia -> nová technológia
<=> veda -> prosperita*

Tento postoj vyplýval aj z osobnej skúsenosti. Jeho známy, fyzik a doktor Joseph Black, sa snažil objaviť prostriedok, ktorý by rozpustil kamene v močovom mechúre spôsobujúce ukrutné bolesti. Keď Black ohrieval tieto kamene všimol si, že začali vylučovať oxid uhličitý. Aj tento poznatok o pár rokov neskôr umožnil francúzskemu vedcovi Antoinovi L. Lavoisierovi vyvrátiť vtedajšiu flogistonovú teóriu.

Ovplyvnila vedecká revolúciu priemyselnú?

Bola to naozaj vedecká revolúcia, ktorá spôsobila premenu malých remeselných dielní na prvé veľké továrne v Anglicku? Prvá industrializačná vlna nastala v 18. storočí, a to v textilnom priemysle. Medzi rokmi 1780-1860 došlo ku kontinuálnemu a dovtedy nevidanému nárastu produktivity práce v bavlnárskom priemysle. A tú spôsobil vznik nových technológií a inštitúcií. Biochemik Terence Kealey a Matt Ridley však spochybňujú častý názor, že to bola veda kto spustila priemyselnú revolúciu. Podľa nich nielenže v prvej polovici 18. storočia nebol v Anglicku urobený žiaden významný vedecký objav, ale bavlnársky priemysel bol mimo akýkoľvek záujem vedy a vedcov. Tradiuje sa, že v prvých pradiarenských a tkáčskych strojoch nemohlo byť nič, čo by mohlo prekvapiť Archimeda. Aj keď historici milujú veľké udalosti a heroické činy výnimočných ľudí, Terence Kealey tvrdí, že inovácie v textilnom priemysle vznikali nepretržite, vďaka neustálemu prúdu nových nápadov, ktoré sa rodili priamo na linkách v hlavách technikov, operátorov a inžinierov.

Boli to nové termodynamické zákony, ktoré vynášali vedci a umožnili tak Jamesovi Wattovi konečne zostrojiť priemyselne efektívny parný stroj? Matt Ridley to odmieta, a podľa neho to bolo presne naopak. James Watt išiel proti vtedajším vedeckým teóriám a jeho parný stroj naopak pomohol vedcom vytvoriť presnejšie termodynamické zákony. Naviac ďalší inovátori, ktorí prispeli k vzniku parného stroja, neboli žiadni vedci či aspoň vzdelaní ľudia. Thomas Newcomen bol kováč, Richard Trevithick a George Stephenson boli samouci. Denis Papin bol síce vedec, ale boli to jeho praktické poznatky z

konštruovania motorov, ktoré ovplyvňovali jeho vedecké koncepty a nie naopak.

Technológie plodia nové technológie

Samozrejme prvé, čo si poviete, je, že to bolo 18. a 19. storočie, ale my žijeme v 21. storočí. Veda predsa dennodenne prichádza s novými poznatkami a veľký počet technológií by sme nemali bez vedy. Avšak aj v 20. storočí množstvo technológií nevzniklo vo vedeckých laboratóriách, ale ako hybridy existujúcich technológií. Spojením telefónu a počítača vznikol internet. Kapsľová endoskopia je výsledkom rozhovorov medzi gastroenterológom a projektantom riadených striel. Prvé auto vyzeralo ako kočiar oplođený bicyklom. Automobil, lietadlo, mobilný telefón, elektronika pevných látok, internetový vyhľadávač, Google autonómne auto, Internet, Facebook, Instagram, počítačová myš, sú len nepatrnou vzorkou technológií, ktoré vznikli rekombináciou už existujúcich technológií.

Veda je dcérou technológií

Fyzik Richard Friend v knihe *Serendepity: Fortune and prepared mind* priznáva, na vedca až s neobvyklou pokorou, že na väčšinu objavov vo fyzike sa prišlo náhodou a boli v skutočnosti neplánované. Podľa neho technológie vo väčšine prípadov predbiehajú vedecké objavy. Bez teleskopu by si Galileo ani len neškrtol. J.J. Thomson, objaviteľ elek-

trónu, predbehol svojich kolegov z Európy, vďaka technologicky dokonalejšej vákuovej pumpe. Vďaka technológii používanej v polovodičovom priemysle vedci objavili kvantový Hallov efekt.

Lineárny model veda-technológie-prosperita jednoducho nesedí. Potraviny sme konzervovali bez toho, aby sme čo i len tušili o teórii o mikroorganizmoch, ktorá vysvetľuje, prečo zahriatie alebo ochladenie pomáha. Kapitán James Cook dával svojej posádke kyslú kapustu proti skorbutu stáročia predtým, než vedci prišli s objavom vitamínu C, atď. Nepochybne veda a vedecké objavy od konca 19. storočia významne prispievali k vzniku nových technológií a veda sa tak stala pevne previazanou s technológiami. Podľa Matta Ridleyho napriek podpore a úcte voči vede,

ktorú všetci máme, mali by sme priznať, že je skôr dcérou technológií, než jej matkou.

Matkou inovácií nie je veda, ale potreba

Terence Kealey je presvedčený, že motorom inovácií, nie je veda, ale potreba. Už pred 10 000 rokmi museli naši predkovia riešiť problém, ktorý zrejme sami spôsobili, a to vyhuby veľkých zvierat tu, tu a tu. Túto potrebu riešili inováciou svojho spôsobu života a lovecko-zberačský štýl života nahradili farmárčením. A ten by nevznikol, nebyť množstva pôsobivých technologických inovácií. Egypťania a Inkovia neboli vášniví astronómovia kvôli samotnému poznaniu a hľadaniu pravdy, ale poháňali ich praktické potreby farmárov. Starovekí Gréci a Portugalci sa zaujímali o astronómiu kvôli potrebe moreplavcov a naviac množstvo astronomických poznatkov prichádzalo skôr priamo od samotných námorníkov, než od učencov. Rovnako tak rapidná industrializácia v Anglicku 18. storočia nebola plánovaná a riadená „elitami“, ale bola poháňaná dopytom po oblečení širokých vrstiev, ako si to všimol slávny autor Robinsona Crusoea Daniel Defoe.

Príhláhlé možno

Teoretický biológ Stuart Kauffman prišiel pred niekoľkými rokmi s teóriou „príhláhlého možno“. Podľa spisovateľa Stevena Johnsona táto fráza obsahuje limity a kreatívny potenciál možných zmien a inovácií. „Príhláhlé možno vyjadruje druh nejasej budúcnosti vznášajúci sa na okrajoch súčasného stavu vecí, mapa všetkých spôsobov, akými sa súčasnosť dá pretvoriť“. Kým na jednej strane v prímordiálnej polievke v dávnej minulosti z molekúl metánu a kyslíka ich vzájomnou kombináciou mohla vzniknúť voda, nemohli z týchto základných molekúl vzniknúť komplexnejšie organizmy.

Steven Johnson tvrdí, že podobne ako v biológii, technologické inovácie majú graduálny charakter príhláhlých možností, kedy rekombinácie nápadov otvárajú dvere k vzniku ďalších inovácií a tie k ďalším, atď. Zároveň však, „príhláhlé možno“ vyjadruje konečné množstvo možností a nemožnosť prudkých skokov. Napríklad anglický vynálezca Charles Babbage sa v 19. storočí pokúšal zostrojiť prvý programovateľný počítač. Podobne ako dnešné počítače mal svoj software a hardware pozostávajúci zo sady inštrukcií, procesora, pamäte, vstupného a výstupného zariadenia. Komponenty, z ktorých však bol vytvorený, boli absolútne nevhodné a aj v prípade jeho dokončenia, by tento stroj bol príšerne pomalý a neuveriteľne náročný na údržbu. Nápad bol síce vizionársky, ale prostredie, v ktorom vznikol, nebolo ešte pripravené.

Viac inovátorov, než vedátorov

Tento evolučný pohľad na inovácie zdieľajú so Stevenom Johnsonom profesori z MIT

Erik Brynjolfsson a Andrew McAfee. Pre nich je každá nová technológia stavebným prvkom pre vznik ďalšej technológie. Nielenže v súčasnosti dominantné digitálne technológie sa exponenciálne zlacňujú, umožňujú z historického hľadiska dosiaľ nevídané zdieľanie myšlienok a výmenu nápadov. Podľa nich tak vznik inovácií závisí od našej schopnosti spájať a rekombinovať existujúce technológie do ich nových podôb. A to sa dá najlepšie tak, že do testovania nápadov zahrnieme čoraz väčšie množstvo ľudí. Uvádajú príklady crowdsourcingu a online projektov Innocentive, Kaggle, na ktorých stránkach firmy zadávajú svoje problémy. A sú to často ľudia len s čiastočnou kvalifikáciou, resp. odborníci z iných druhov odborov, ktorí prichádzajú s víťaznými riešeniami. Podob-

ne startup Quirky združuje komunitu ľudí, ktorí vyhľadávajú nápady na nové produkty, triedia ich, vymýšľajú názvy, podieľajú sa na vývoji a podporujú ich predaj.

Zlepšujeme prostredie

Žijeme v prostredí, v ktorom vládne presvedčenie, že inovácie prichádzajú akoby zhora. Sú to predsa výnimoční a múdri ľudia, ktorí nám môžu priniesť prosperitu. To minimum, čo by sme mali preto urobiť, je ponúknuť alternatívu k tomuto elitárskemu modelu.

Za inováciami nestoja múdre elity ani hlbaví vedci, ale naše potreby. Podľa Matta Ridleyho dobrou správou je to, že každou novou službou, ktorá naplňa našu čiastkovú potrebu, prichádzajú ďalšie a je to prakticky nekonečný proces. Viac inovácií, ktoré prinášajú ešte rôznorodejšie a pestrejšie množ-

stvo nových služieb, môžeme dosiahnuť tak, že zapojíme do procesov vyhľadávania, selektovania a kombinovania myšlienok čo najväčšie množstvo ľudí. A preto najvhodnejšie prostredie pre viac inovácií je také, v ktorom sa politici snažia eliminovať selektívne zvýhodňovanie, zlepšovať podnikateľské prostredie, znižovať protekcionizmus, izolacionizmus a zbytočne nezvyšovať daňové zaťaženie, aby tak uvoľnili tvorivosť a nápady jednotlivcov. Koniec koncov len takáto spoločnosť vygeneruje primerané množstvo peňazí, ktoré môže investovať do vedy.

Autor je spolupracovník INESS. Tému rozpravoval aj v článku Ako vznikajú inovácie?, ktorý nájdete na iness.sk v sekcii Články týždňa.

iness.sk, 4.10.2016

Samoregulácia zdieľanej ekonomiky

Róbert Chovanculiak

O výhodách zdieľanej ekonomiky sa toho už popísalo veľa. Jej príchod ukázal ľuďom, že majú v skutočnosti oveľa viac kapitálu a možností pracovať, ako si doteraz mysleli. To v konečnom dôsledku znamená vyšší blahobyť a väčší výber pre spotrebiteľov, viac inovácií, väčšia diferenciácia služieb, intenzívnejšia špecializácia a teda aj efektívnosť na strane poskytovateľov.

Z pohľadu ekonómie predstavuje zdieľaná ekonomika priblíženie sa k svätému grálu ekonómov v podobe tzv. Paretovho optima. To je stav, kedy sú uskutočnené všetky vzájomne výhodné výmeny a v spoločnosti neostal žiadny priestor pre zmenu, ktorá by aspoň jednému človeku pomohla a pritom nikomu neuškodila. Pred príchodom zdieľanej ekonomiky sme si ani nedokázali predstaviť, že existuje také množstvo potenciálnych – avšak neuskutočnených – vzájomne výhodných výmen.

Tento článok však bude skôr zameraný na problémy regulácie. Veľká časť zdieľanej ekonomiky totižto zavítala do vysoko regulovaných odvetví (preprava, či ubytovanie). A to často bez toho, aby splnila všetky náležitosti verejnej regulácie. Vznikol tak problém a začali sa ozývať hlasy volajúce po zákaze platformiem zdieľanej ekonomiky.

To, čo nasleduje v tomto článku nie je právna analýza. Nebudeme skúmať, či naozaj niekto obchádza zákony alebo nie. Pozrieme sa skôr na systematické tendencie a dopady rôznych spôsobov tvorby regulácie. Pôjde teda o ekonomickú analýzu. Prítom hneď na začiatku je dôležité zdôrazniť, že v skutočnosti nečelíme binárnej voľbe medzi verejnou reguláciou a neregulovaným prostredím. Existuje totiž aj tretia možnosť a tou je samoregulácia súkromných platformiem. Následne v závere článku predstavíme konkrétny príklad fungovania verejnej regulácie v oblasti ubytovania na Slovensku a porovnáme ju s

fungovaním samoregulujucej sa platformy Airbnb.

Prvým rozdielom medzi verejnou reguláciou a samoreguláciou je v štruktúre podnikov, ktorým čelia ich tvorcovia. Ak chceme lepšie pochopiť vznik verejných regulácií, musíme v prvom rade opustiť predpoklad benevolentného tvorca pravidiel a regulácii. Tvorca verejnej regulácie pri sledovaní svojho záujmu môže totižto často podliehať tlakom záujmových skupín a vytvárať tak regulácie, ktoré budú na úkor všeobecného blahobytu a prospievať skôr úzkym záujmom.

Hlavným problémom je, že monopolné právo regulovať celé odvetvie je v rukách dočasných správcov, ktorí môžu náklady svojich rozhodnutí externalizovať na širokú masu (napr. spotrebiteľov) a naopak výnosy vo forme renty internalizovať do rúk úzkych záujmových skupín (napr. etablovaní poskytovatelia služieb).

Pri samoregulácii súkromnými platformami je tomu presne naopak. Na rozdiel od dočasných správcov, sú tvorcovia súkromných regulácií vlastníkmi kapitálovej hodnoty platformy. Teda majú podnety prijímať pravidlá a regulácie, ktoré budú dlhodobu maximalizovať hodnotu ich platformy.

Tvorcovia súkromnej regulácie tak pri sledovaní svojho vlastného záujmu musia brať do úvahy záujem všetkých účastníkov platformy, t.j. poskytovateľov služieb a aj zákazníkov. Jediný spôsob, ako môžu vlastníci platformy dosahovať zisk, je vytvoriť také prostredie (pravidlá a regulácie), ktoré zabezpečí maximálny počet obchodov.

Od tvorcov súkromnej regulácie tak nemusíme očakávať nič iné, len že budú sledovať svoj vlastný záujem. V prípade verejnej regulácie je tomu presne naopak a prijatie regulácie zvyšujúcej blahobyť spoločnosti vyžaduje dobré úmysly na strane politikov a

regulátorov.

Ak by sme aj predpokladali, že má regulátor tie najlepšie úmysly (teda si odmyslíme problém zlej štruktúry podnikov), ostáva problém s identifikovaním a vytvorením tej správnej regulácie. Teda ide o tzv. vedomostný problém.

Regulácie vytvárajú rôzne náklady a výnosy pre jednotlivé strany kontraktu. Dokonca jedna a tá istá regulácia môže pre jednu stranu prinášať viac nákladov ako výnosov a pre druhú viac výnosov ako nákladov. Ako sa má verejný regulátor rozhodnúť, či takúto reguláciu prijať? Ak regulátor prijme prísne podmienky pre získanie licencie pre vstup do odvetvia (napr. každá hotelová izba musí mať klimatizáciu), vytvára vysoké náklady pre poskytovateľov. Zároveň však poskytuje výnosy pre spotrebiteľov, ktorí sa dostanú ku kvalitnejšej službe (host si môže byť istý, že mu nikdy nebude na izbe teplo). Verejná autorita tak čelí vedomostnému problému: kedy sú náklady prísnej regulácie pre poskytovateľov opodstatnené, lebo sú viac ako kompenzované výnosmi, ktoré prinášajú spotrebiteľom. A kedy je zasa opak pravdou.

Tvorcovia verejných regulácií však spravidla nedisponujú potrebnými vedomosťami konkrétneho miesta a času, ktoré by potrebovali na to, aby dokázali správne vyhodnotiť jednotlivé náklady a výnosy pre rôzne strany kontraktu. Dočasný správca s monopolom na plošné regulácie platiace pre celú ekonomiku nedisponuje ani žiadnou spätnou väzbou, ktorá by mu pomohla ex post zistiť, či dodatočná regulácia priniesla čistý úžitok alebo stratu. Rovnako pri tomto monopolnom spôsobe tvorby regulácie neexistuje žiadny konkurenčný tlak, ktorý by pomohol odhaliť tie nesprávne regulácie.

Na druhej strane tvorca súkromnej regulácie nemá možnosť uvaliť jeho predstavy o správnom nastavení regulácií na všetkých

účastníkov v ekonomike – na rozdiel od tvorcu verejnej regulácie. Vlastník tak môže regulovať podmienky len na svojej vlastnej platforme. Vzniká preto priestor na konkurenciu decentralizovaných platforiem v oblasti tvorby súkromnej regulácie.

V zásade však súkromný tvorca regulácie sám o sebe nemá lepší prístup k vedomostiam (potrebných pre tvorbu správnej regulácie) ako verejný regulátor. Má však prístup k spätnéj väzbe v podobe zisku a straty, resp. prílevu a odchodu zákazníkov a poskytovateľov služieb. A zároveň je súčasťou procesu trhovej konkurencie, ktorá pomocou pokusu a omylu umožňuje generovať potrebné vedomosti dôležité pre vyhýbanie sa zlým postupom a imitovanie a rozvíjanie tých úspešných.

Na záver keby sme aj predpokladali, že verejná regulácia prekoná vyššie dva načrtnuté problémy, neznamená to ešte, že bude fungovať bez problémov. Regulácie totiž zďaleka nie sú samo-sa-vynucujúce a vyžadujú aktívny prístup, či už zo strany kontrolórov, samotných regulovaných subjektov alebo ich zákazníkov. A tak sa stáva, že verejná regulácia často platia len de jure a de facto ich nikto nedodržiava.

Toto si však súkromní regulátori ako vlastníci platforiem nemôžu dovoliť. V rámci podnikateľského objavovania tak prišli s rôznymi mechanizmami, ktoré umožňujú radikálne zníženie transakčných nákladov vynucovania súkromných regulácií. Patria sem predovšetkým reputačné mechanizmy.

Reputačné mechanizmy umožňujú vzájomné online hodnotenie jednotlivých strán kontraktu. Zákazníci hodnotia ako boli spokojní so službou a poskytovatelia hodnotia ako boli spokojní so zákazníkom. Takéto reputačné mechanizmy vytvárajú hneď dvojaký tlak na správne správanie sa a zdržanie sa zneužitia informačnej prevahy. 1) Ex ante sú strany kontraktu motivované vyhľadávať a vstupovať do kontraktu len so stranou, ktorá

má dobré hodnotenie a teda v minulosti sa správala podľa očakávaní. 2) Následne sú strany počas kontraktu motivované dodržiavať pravidla platformy a vyhýbať sa oportunistickému správaniu, keďže nechcú dostať ex post zlé hodnotenie.

Prejdime teraz od teórie k praxi. Pozrime sa ako vyzerá v Slovenskej republike, keď chce niekto splniť verejnú reguláciu v oblasti ubytovania, alebo sa naopak spoľahne na samoreguláciu súkromných platforiem. V prípade, že chcete na Slovensku pravidelne prenajímať nehnuteľnosť, tak je potrebné mať živnostenské oprávnenie a oficiálne prihlásiť nehnuteľnosť na jej využívanie ako tzv. ubytovanie v súkromí. A tu sa začínajú problémy. Ak chcete prenajímať stavbu, ktorá bola skolaudovaná len na súkromné využívanie, musíte požiadať stavebný úrad o zmenu v užívaní stavby. K žiadosti na príslušný stavebný úrad musíte priložiť príslušné dokumenty (kolaudačné rozhodnutie, ná-kres stavby, list vlastníctva a kópia z katastrálnej mapy). Následne bude potrebná osobná kontrola hasiacich prístrojov a dodržania hygienických noriem úradom verejného zdravotníctva. Ak sú všetky dokumenty v poriadku, prístúpi sa k rekolaudácii spojenej s osobnou kontrolou príslušného stavebného úradu. Celé to môže trvať až 60 dní.

Prvú tretinu byrokratického kúpeľa máte za sebou. Čo ďalej? Musíte sa podrobne zoznámiť s vyhláškou Ministerstva hospodárstva, ktorou sa upravuje kategorizácia ubytovacích zariadení a klasifikačné znaky na ich zaradovanie do tried. Prenajímateľ je totižto zodpovedný za túto kategorizáciu a zaradenie do triedy jeho ubytovacieho zariadenia.

Po tom, ako zabezpečiť všetky hygienické požiadavky na vnútorné prostredie, priestorové usporiadanie a funkčné členenie, vybavenie a prevádzku ubytovacích zariadení (počet vešiakov v skrini, pohár na stole v každej miestnosti atď.), musí vypracovať prevádzkový poriadok a predložiť ho príslušnému

Regionálnemu úradu na schválenie. Tento proces môže taktiež trvať až 60 dní. Dostávame sa do finále, teraz už môžete nahlásiť svoju činnosť správcovi dane za ubytovanie, ktorým je obec alebo mesto, v ktorom poskytujete služby. Celý proces plnenia regulácií a schvaľovania tak môže trvať až okolo pol roka a stáť stovky eur.

Existuje však aj alternatívne riešenie voči tejto regulačnej tortúre. Spomínaný Airbnb prišiel s vlastnými mechanizmami a pravidlami, ktorými sa snaží zabezpečiť kvalitu služieb poskytovaných na jeho platforme a zároveň neodradiť hostiteľov zložitou reguláciou.

Stačil na to spomínaný je reputačný mechanizmus s možnosťou zanechať písomné spätnú väzbu. To prinieslo tlak na dobré správanie sa na oboch stranách kontraktu. Druhým mechanizmom na zvyšovanie dôvery je dizajn prvého kontaktu medzi hostiteľom a zákazníkom. Ten je navrhnutý tak, aby zákazník o sebe prezradil tie najdôležitejšie veci (s kým cestuje, prečo cestuje a prečo si vybral práve toto ubytovanie) v primeranom rozsahu. Toto sa ukázalo ako kľúčové pri vytváraní dôvery. Airbnb experimentoval s rôznymi nastaveniami prvého kontaktu. Ak však zákazník prezradil o sebe príliš málo, alebo naopak prezradil až veľké množstvo detailov zo svojho života, tak to hostiteľov často odradilo.

Nie je tak pravda, že čelíme len možnosti medzi ťažkopádnu verejnou reguláciou a neregulovaným, nebezpečným prostredím. Existuje aj tretia alternatíva a tou sú samoregulačné platformy so súkromnými mechanizmami na ochranu spotrebiteľa a zabezpečovanie kvalitnej služby. Akýkoľvek návrh na zakazovanie služieb zdieľanej ekonomiky by tak mal brať do úvahy tento fakt. Zdieľaná ekonomika verejné regulácie neobchádza, ona ich nahrádza.

Trade-off, júl 2016

Pozícia k agende Európskej komisie pre zdieľanú ekonomiku

Európska komisia (EK) publikovala Európsku agendu pre zdieľanú ekonomiku (European agenda for the collaborative economy). V nej zdôrazňuje, že zdieľaná ekonomika je veľkou príležitosťou pre budúci rast Európy, vznik nových pracovných miest a rozvoj inovácií. Odhaduje sa, že aj keď zdieľaná ekonomika má dnes hodnotu 28 miliárd eur, v budúcnosti by sa mohla vyšplhať až na 572 miliárd. Aby však bolo možné dosiahnuť tento potenciál, je potrebné vytvoriť flexibilné a priaznivé regulačné prostredie v rôznych jej oblastiach.

Požiadavky na vstup do odvetvia

EK správne poznamenáva, že akékoľvek trhové bariéry (licencie, regulácie, štandardy) by mali byť implementované, len ak sú nut-

né k dosiahnutiu nejakého verejného cieľa. Medzi takéto ciele najčastejšie patrí ochrana spotrebiteľov. Nanešťastie v realite boli často takéto trhové bariéry skôr výsledkom lobingu úzkych záujmových skupín, ako starosti o blaho spotrebiteľov.

EK taktiež správne identifikovala skutočnosť, že zdieľaná ekonomika prišla so svojimi vlastnými mechanizmami ako ochrániť spotrebiteľov. Bolo to totiž vo vlastnom záujme vlastníkov platforiem prijať také pravidlá a mechanizmy, ktoré maximalizujú počet obchodov na platforme. Patria medzi ne napr. rôzne podmienky vstupu na platformu a reputačné mechanizmy so spätným hodnotením spokojnosti. Tieto spôsoby často prekonali svojou efektivitou verejné regulácie,

ktoré nedostatočne reagujú na zmenu podmienok v ekonomike.

Čo sa však dá EK vytknúť, je snaha o vytvorenie rôznych regulačných rámcov pre profesionálnych a amatérskych poskytovateľov služieb. Rozdiely medzi nimi by mali byť podľa EK definované napr. prekročením určitého prahu tržieb. Predstava EK je taká, že amatérsky poskytovatelia by čelili nižšej miere a prísnosti verejných regulácií. Takýto postup však vytvára nerovnomerné postavenie a zvýhodňuje jedných na úkor druhých. Naopak dôležitejšie je vytvoriť rovnakú štartovaciu pozíciu a nechať zákazníkov rozhodnúť, ktoré služby lepšie naplnia ich potreby.

EK taktiež ponechala otvorené vrátka prísnejším reguláciám a brzdeniu rozvoja

zdieľanej ekonomiky. EK totižto nenavrhol nejaký regulačný limit, ktorý by vlády nesmeli prekročiť (napr. priame zakázanie platformy), ale ponechala priestor pre vyhodnotenie potreby regulácie na verejné inštitúcie prípad od prípadu. Takéto odporúčanie vytvára priestor pre krajiny a jednotlivé regióny, aby prehlásili ich situáciu za jedinečnú a zakázali alebo výrazne oklieštili fungovanie zdieľanej ekonomiky.

Pracovníci v zdieľanej ekonomike

Jedna z kľúčových výhod zdieľanej ekonomiky je vznik nových možností, ako si privyrobiť. Tieto možnosti sú navyše viac flexibilné ako tradičné zamestnania. To znamená, že sú viac atraktívne pre mladých ľudí, študentov, rodičov alebo ľudí, ktorí si akútne potrebujú privyrobiť. Táto výhoda sa však môže stratiť, ak vlády aplikujú na zdieľanú ekonomiku existujúce pracovné právo, regulácie a daňovo-odvodové zaťaženie.

EK v jej odporúčaníach uvádza tri kritéria, ktoré by mali pomôcť rozhodnúť, či na poskytovateľov zdieľanej ekonomiky budú aplikované pracovné právo a regulácie a to: existencia vzťahu podriadenosti; povaha práce a existencia odmeny za prácu. Všetky

tri kritéria sú však nejednoznačne definované a môžu preto vytvárať neistotu. Platformy zdieľanej ekonomiky tak nebudú vedieť, či im v budúcnosti regulátori ad hoc nezasiachnu do ich biznis modelu.

EK taktiež zdôrazňuje potrebu sociálnej ochrany pre poskytovateľov služieb na platformách zdieľanej ekonomiky. Najlepšia sociálna ochrana pre ľudí je však široký výber z pracovných ponúk a vyššie čisté mzdy. To sú práve veci, ktoré by mohla obmedziť snaha napasovať pracovné regulácie a odvodové zaťaženie z klasických zamestnaní na zdieľanú ekonomiku.

Zdanenie zdieľanej ekonomiky

Rozdiely v spôsoboch zdaňovania boli EK menované ako jeden z najväčších problémov spoločností, ktoré predávajú svoje tovary a služby v celej EÚ. Preto volá po zblížovaní daňových systémov pre spoločnosti, ktoré ponúkajú obdobné služby. Aj keď je vyššia jednoduchosť a transparentnosť daňových systémov obhájiteľný cieľ, vytvorenie jednotného štandardu pre zdaňovanie, ktorý by viedol k harmonizácii môže priniesť mnohé negatíva. Rozdiely v spôsoboch zdaňovania môžu totižto slúžiť ako stimul pre obchod.

Dane tvoria značnú časť nákladov poskytovateľov služieb ale aj celých platiem. A je to práve daňová diverzita, ktorá podnecuje k presúvaniu a úprave aktivít tak, aby spoločnosti minimalizovali náklady. To spätne vytvára tlak na konkurenciu daňových systémov a ich vyššiu kvalitu. Navyše sa nedá očakávať, že jeden spôsob zdaňovania bude optimálny pre všetky krajiny.

Záver

Členské štáty by mali nasledovať agendu EK v oblasti, kde volá po odstraňovaní prekážok vstupov do odvetvia a zbytočných regulácií. Nemali by však vznikať rôzne regulácie pre rôzne platformy, čo obmedzuje fungovanie konkurencie. Snaha aplikovať existujúce pracovné právo na poskytovateľov služieb na platformách by malo byť minimalizované so zreteľom na flexibilitu, ktorú zdieľaná ekonomika prináša. Členské štáty by mali prispôbiť daňové systémy zdieľanej ekonomike v ich podmienkach, nemala by však existovať snaha o ich harmonizáciu v rámci celej EÚ.

Iness.sk, 7.9.2016

Publikácia - A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane?

Na vypuknutie krízy zareagovali dve vlády zvýšením či zavedením 21 daní a odvodov.

Nová vláda nemieni ostať pozadu a pripravila sedem ďalších. O nekonečnom apetíte slovenských verejných financií si prečítajte v novej publikácii **A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane?**

Stiahnuť si ju ako pdf môžete na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Od roku 2011 sa zvýšilo, či pribudlo 21 daní a odvodov. Sedem ďalších je na stole

- 1) 2011 – Odvody z dividend (5% / 10%)
- 2) 2011 – Odvody zo zamestnaneckých benefitov
- 3) 2011 – DPH z 19% na 20% (2016: 10% na vybrané potraviny)
- 4) 2011 – Zvýšenie odvodov (zjednotenie max. VZ)
- 5) 2012 – Bankový odvod
- 6) 2012 – Zmenšenie II. piliera
- 7) 2012 – Odvod regulovaných subjektov
- 8) 2012 – Registračná daň na autá (podľa výkonu)
- 9) 2012 – Vyššia daň z tabaku
- 10) 2013 – Zodvodenie práce na dohodu
- 11) 2013 – Zdravotný odvod z dividend (14%)
- 12) 2013 – 25% sadzba DPFO
- 13) 2013 – Zvýšenie odvodov (VZ neznižujú o zaplatené odvody)
- 14) 2013 – Zvýšenie minimálnych odvodov (50% priemernej mzdy)
- 15) 2013 – Obmedzenie „paušálu“ pre SZČO
- 16) 2013 – Zvýšenie sadzby DPPO z 19% na 23% (2014 na 22%)
- 17) 2014 – Zmena dočasného zvýšenia DPH na trvalé
- 18) 2014 – Zrážková daň 35% na transfery do vybraných krajín
- 19) 2014 – Daňové licencie
- 20) 2013/2015 – Zvyšovanie odvodov (zmena koeficientu) pre SZČO
- 21) 2015 – Nové účtovné pravidlá (zmena odpisov)
- 22) 2017 – Daň pri prepise automobilu
- 23) 2017 – Daň z neživotného poistenia
- 24) 2017 – Zdvojnásobenie osobitného odvodu
- 25) 2017 – Zvýšenie tabakovej dane
- 26) 2017 – Zvýšenie dane z hazardu
- 27) 2017 – Zavedenie dane z dividend
- 28) 2017 – Zmena dočasného bankového odvodu na trvalý

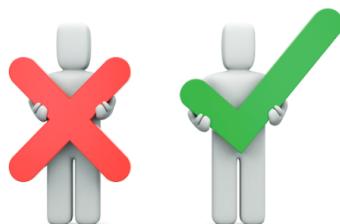
Menej regulácie, viac reputácie

Zdieľaná ekonomika sa pomaly ale isto stáva neoddeliteľnou súčasťou našich životov. Pri svojom vývoji však naráža na odpor a brzdenie zo strany verejného sektora. Politici a úradníci nevedia a nechcú pochopiť, že by im niekto mohol konkurovať v tvorbe pravidiel, regulácií a pri zabezpečovaní kvalitných a bezpečných služieb pre spotrebiteľov. Už nehovoriac o tom, že by to dokonca mohol robiť lepšie. Zdieľaná ekonomika však už prekročila Rubikon a nie je cesty späť.

Cieľom našej novej publikácie Menej regulácie, viac reputácie (v pdf formáte tu) je ukázať verejnosti aj všetkým relevantným osobám, že v odvetviach zdieľanej ekonomiky nečelíme binárnej voľbe medzi verejnou a žiadnou reguláciou. Ale že existuje aj tretia možnosť – súkromná regulácia.

Argumenty v práci majú ukázať, že len preto, že dnes máme nejaké verejné regulácie, neplynú z toho automaticky, že ide o optimálny spôsob regulácie a že prináša dostatočnú hodnotu pre spotrebiteľov. A je to práve zdieľaná ekonomika, ktorá pomáha identifikovať tieto nefungujúce verejné regulácie a ukázať, ako by to mohlo fungovať inak.

Hlavným posolstvom štúdie je tvrdenie, že zdieľaná ekonomika neobchádza verejné re-

gulácie ale ich, naopak, nahrádza. Nahrádza často niečím efektívnejším a funkčnejším, než sú existujúce verejné regulácie. Ak má byť svet budúcnosti svetom zdieľania, tak to bude aj svet, kde vo veľkej miere neochraňuje spotrebiteľov verejná regulácia, ale

súkromná reputácia.

Publikácia vyšla aj v anglickom jazyku. Obe nájdete na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

INT 4/2016: Zlý stav súdnictva

Aká je výkonnosť slovenského súdnictva v porovnaní s Európou? Pozreli sme na to v štvrtom čísle publikácie INESS na tému.

Autor Peter Adamovský v ňom na základe dostupných štatistík prichádza ku konštatovaniu, že výkonnosť slovenského súdnictva výrazne zaostáva za priemerom EÚ.

Číslo s názvom **Zlý stav súdnictva** si môžete stiahnuť ako pdf na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Zlé peniaze, dobrý život

Hlavný analytik INESS Juraj Karpiš začal publikovať pravidelný Newsletter Zlé peniaze, dobrý život.

Prezentuje v ňom svoj pohľad na vybrané (nielen) ekonomické udalosti vo svete v uplynulom týždni.

Newsletter môžete odoberať do svojho emailu aj vy - stačí sa si zaregistrovať svoju adresu na stránke jurajkarpis.com.

Byrokratický index

Vo svete existuje niekoľko rebríčkov podnikateľského prostredia, ktoré komplexne hodnotia kvalitu vymožitelnosti práva, infraštruktúry, či daňových zákonov z pohľadu podnikateľa. V našom Byrokratickom indexe sme sa rozhodli držať viac pri zemi. V spolupráci s odborníkmi z rôznych oblastí sme identifikovali všetky administratívne úkony, ktoré štát vyžaduje od modelovej firmy (ko-voobrábačská firma so 4 zamestnancami). Týmto úkonom sme priradili časovú a finančnú náročnosť. Podobným spôsobom postupuje v Jednotnej metodike na posudzovanie vybraných vplyvov napríklad aj Ministerstvo hospodárstva SR.

Byrokratický index je jednoduchou a prehľadnou kvantifikáciou tej povestnej „byrokratickej záťaže“, o ktorej denne počujeme od podnikateľov, politikov, či analytikov. Byrokratický index dosiahol v roku 2016 hodnotu 140 hodín. Toľko času musí priemerný zabehnutý malý podnikateľ stráviť „papierovaním“. Vykonať 75 administratívnych úkonov ho stojí 1471,5 eur ročne. Ak svoju firmu ešte len zakladá, musí prirátat ďalších 30,5 hodín na 28 úkonov.

Medziročný pokles indexu bude znamenať zlepšenie podnikateľského prostredia. Byrokratický index v praxi nemôže klesnúť na nulu, to by štát musel prestať vyberať daň z príjmu či DPH. Aj keby však index klesol na nulu, neznamená to, že podnikateľ by všetky dnes evidované náklady ušetril. Napríklad preventívne kontroly stavu elektrického náradia môžu mať pridanú hodnotu pre podnikateľa, a mnohí by za ne platili aj bez zákonného donútenia. Robili by to však tie firmy, ktoré by to považovali za ekonomicky prínosné.. To je zásadný rozdiel oproti plošnej regulácii, ktorá nehľadí na individuálne rozdiely medzi firmami a nedisponuje špecifickými informáciami, ktoré podnikateľ prirodzene má po ruke.

Partnermi Byrokratického indexu sú viaceré významné zamestnávateľské zväzy, profesijné združenia a asociácie, ako aj občianske združenia. Tento prehľad sme prvýkrát zostavili za Slovensko v roku 2016. V nasledujúcom roku budeme môcť zhodnotiť zmenu v indexe, a tak posúdiť proklamovanú snahu vlády zlepšovať podnikateľské prostredie. V súčasnosti jednáme s viacerými think tankmi z iných európskych štátov a dúfame, že sa nám Byrokratický index podarí rozvinúť do medzinárodného rebríčka.

Spolu so zahraničnými partnermi sme sa zároveň rozhodli vyhlásiť 29. september, deň narodenín autora knihy Byrokracia - ekonóm Ludwiga von Misesa, za Medzinárodný deň byrokracie. Cieľom je vybudovať tradíciu každoročného pripomenutia si času stratebného zbytočným papierovaním a malým nakopnutím v snahe niečo na tom zmeniť.

BYROKRATICKÝ INDEX

SLOVENSKO
2016

MODELOVÝ PODNIKATEĽ
ROČNE VENUJE
BYROKRACII:

BYROKRATICKYINDEX.SK
INESS.SK

Čo by ste za **140** hodín stihli spraviť? Vy?

byrokratickyindex.sk
INESS

Tlačová konferencia k Byrokratickému indexu

INESS dňa 29.9.2016 usporiadal tlačovú konferenciu pri príležitosti oznámenia výsledkov projektu **Byrokratický index** a tiež vyhlásenia **Medzinárodného dňa byrokracie**.

Tlačovú konferenciu otvoril riaditeľ INESS Richard Ďurana. Následne projekt Byrokratický index detailne predstavil jeho projektový riaditeľ Martin Vlachynský, analytik INESS. Po ňom vystúpil Ján Solík zo Združenia mladých podnikateľov Slovenska, ktorý hovoril o rastúcej byrokratickej záťaži, ktorú podkladal prípadovými štúdiami z reálneho života, najmä v oblasti nahlasovania odpadov. Na záver vystúpil Tomáš Smutný, predseda Novej generácie a majiteľ HUMANex, s.r.o., ktorý sa venoval trom oblastiam, ktoré byrokraticky i finančne najviac postihujú zamestnávateľov nízkopríjmových zamestnancov: exekúciám, odvodovej odpočítateľnej položke a zamestnávaniu študentov na dohodu.

Po prezentáciách rečníkov bol priestor pre pokladanie a zodpovedanie otázok novinárov z 10 audiovizuálnych a printových médií a spravodajských agentúr.

rov z 10 audiovizuálnych a printových médií a spravodajských agentúr.

Kubánski cuentapropistas v INESS

S pozvoľným politickým otepľovaním na socialistickej Kube je spojené aj ekonomické uvoľňovanie. Po polstoročí faktickej totálnej eliminácie súkromného podnikania sa od roku 2010 začali otvárať možnosti aj pre drobných kubánskych podnikateľov.

V súčasnosti je v krajine asi pol milióna takzvaných „cuentapropistas“, teda vo voľnom preklade živnostníkov. Tí majú umožnené vykonávať činnosť v striktno vymedzených oblastiach, ako je stravovanie, či drobná remeselná výroba.

Väčšina sveta, vrátane samotných Kubáncov, očakávajú postupovanie prerodu bližšie smerom k trhovej ekonomike. To so sebou ale bude niesť zásadné zmeny vo fungovaní (nielen) ekonomického života krajiny. Preto sme v INESS radi privítali štvoricu kubánskych aktivistov, z ktorých traja boli predstaviteľmi rozvíjajúcej sa triedy živnostníkov. Na týždňovú návštevu Slovenska prišli vďaka projektu neziskovej organizácie Človek v

ohrození.

V rámci trojhodinovej prednášky sme im predstavili skúsenosti Slovenska s transformáciou a všetkými problémami a úspechmi, ktoré ekonomika krajiny počas 27 rokov slo-

body zažila. Dozvedeli sa o rôznych formách podnikania, ktoré u nás fungujú a o formálnych aj neformálnych prekážkach, s ktorými sa podnikatelia stretávajú.

Seminár o verejných financiách pre novinárov

V utorok 16. augusta sme v priestoroch INESS privítali zástupcov siedmich médií na novinárskom seminári, venovanom verejným financiám.

Prezentované boli najmä fakty z novej publikácie INESS pod príznačným názvom *A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane?* (na stiahnutie tu). Analytici Radovan Ďurana a Martin Vlachynský na štatistikách ukázali nebývalý rast príjmov aj výdavkov verejnej správy počas krízového a pokrízového obdobia 2007-2014.

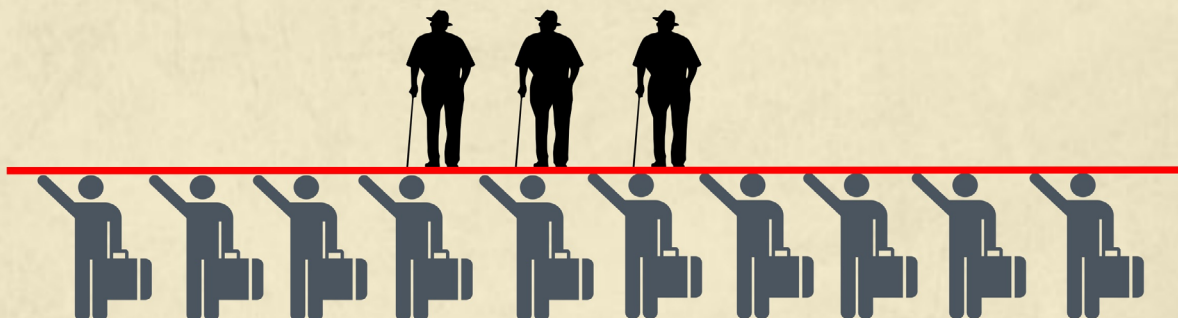
Vyberáme zopár zaujímavých faktov:

- Nominálne výdavky verejnej správy v rokoch 2007-2014 na Slovensku narástli o 56%, najviac v EÚ
- Štát sa zväčšil o 16%
- Príjmy verejnej správy narástli o 55%, najviac v EÚ
- Daňové bremeno narástlo o 7%

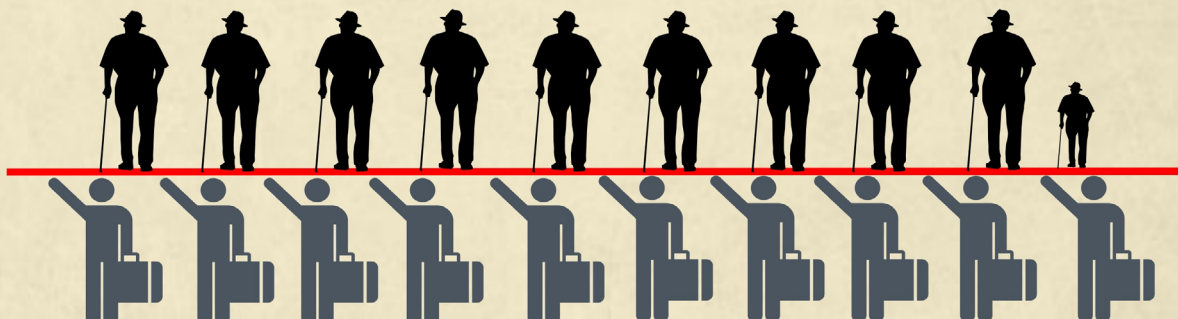

BAVME SA O DÔCHODKOV!

2015: 3 dôchodcovia* na 10 pracujúcich

2055: 9,5 dôchodcov na 10 pracujúcich

Dostanú dnešní tridsiatnici dôchodok z I. piliera? Prečítajte si novú publikáciu

Dôchodky v politickom ohrození

Stiahnite si ju zdarma na iness.sk v sekcii Publikácie.

iness

*Dôchodca = obyvateľ nad 65 rokov.

Seminár pre novinárov o tvorbe regulácií

V utorok 20. septembra 2016 sme v priestoroch INESS privítali zástupcov médií na seminári venovanom regulácii zdieľanej ekonomiky.

Prezentované boli najmä závery z novej publikácie INESS pod názvom Menej regulácie, viac reputácie (na stiahnutie na iness.sk).

Analytik Róbert Chovanculiak ukázal, ako zdieľaná ekonomika prišla s vlastnou

súkromnou reguláciou, ktorá dokázala nahradiť často zastarané a nefunkčné verejné regulácie. Časť seminára bola navyše venovaná detailnej analýze súčasného regulačného rámca v odvetviach ubytovania a prepravy. Prezentované boli aj policy odporúčania ako tento regulačný rámec zmeniť tak, aby odpovedal požiadavkám 21. storočia a moderných technológií.

INESS na konferencii Rozumne o podnikaní

V pondelok 26.9.2016 sa v Austria Trend Hotel konala konferencia Rozumne o podnikaní s podtitulom štát vs. zamestnávateľa.

Na pozvanie organizátora, združenia Nová Generácia, sa jej v prvom paneli zúčastnil aj zástupca INESS Martin Vlachynský. Témou boli opatrenia na podporu zamestnávania zo strany súčasnej vlády, problémy zamestnávateľov s pracovnou silou v regiónoch, či minimálna mzda.

Ďalšími hosťami v prvom paneli boli Rastislav Chovanec, štátny tajomník Ministerstva hospodárstva SR, Ľuboš Sirota, viceprezident Republikovej únie zamestnávateľov, Juraj Blahák, Konfederácia odborových zväzov, a Ivana Molnárová, riaditeľka Profesia.sk.

Friedman Legacy Day / 10. výročie INESS

Dňa 28.7.2016 zorganizoval INESS v spolupráci s americkou EdChoice v poradí už siedmy ročník podujatia na počesť Milтона Friedmana - Friedman Legacy Day. Vo svete sa uskutočnil už desiaty ročník tohto podujatia a INESS sa zaslúžil o to, že Slovensko bolo v roku 2010 vôbec prvou krajinou sveta, kde sa Friedman day organizoval mimo územia USA.

INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz spomienkou na Milтона Friedmana oslavoval svoje desiate výročie pôsobenia. Podujatie otvoril príhovorom Richard Ďurana, ktorý zdôraznil význam tohto dňa a prínos Milтона Friedmana pre ekonomiu ako vedu a pre spoločnosť. Neskôr pokračoval súhrnom činnosti a najvýznamnejších udalostí z 10-ročného pôsobenia INESS. Nasledoval príhovor Juraja Karpiša, ktorý pripomenul začiatky pôsobenia INESS a zdôraznil úspechy inštitútu v snahe zabrániť legislatívnym zmenám, ktoré by mohli mať negatívny

dopad na bežných občanov. Po oficiálnej časti podujatia začala diskusia, ktorú si

mohli hostia spríjemniť občerstvením – pečeným prasiatkom a tortou s logom INESS.

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Kto zarába na teniskách?

Pred nejakým časom sme písali o tom, že ak chcete naozaj pomôcť rozvojom krajín a ľuďom v nich, mali by ste kupovať trička vyrobené v sweatshopoch. Aj napriek tomu, že nízke mzdy a ťažké pracovné podmienky v týchto fabrikách sú každodenným chlebičkom, je tento chlebiček lepší ako hladova-

nie. A prináša ovocie, podľa časopisu The Economist vzrástol v Číne počet domácností strednej triedy z 5 na 225 miliónov za 25 rokov.

Nerobíme si ilúzie, že niekoľko článkov a argumentov presvedčí zarytých odporcov sweatshopov. Niekedy je ťažké priznať, že aj dobre mienená pomoc môže ešte zhoršiť situáciu. Títo ľudia spravidla chápu, že nimi požadované regulácie a administratívne

zvyšovanie miezd prinesie dodatočné náklady. Požadujú však, aby tieto náklady niesli textilné korporácie na úkor svojich ziskov a marží. Je však takáto požiadavka reálna?

Keď si predstavíte značkové tenisky, ktoré sa v obchode predávajú za 100 eur, koľko si myslíte, že na nich zarobí spoločnosť Adidas? Medzi ľuďmi je vžitá predstava, že výrobné náklady na takéto tenisky sú minimálne. Z toho následne odvodzujú, že zvyšok sú

zisky textilných korporácií. Opak je pravdou. Bez zbytočného otáľania sa pozrime na to, z čoho je zložená cena 100 eurovej tenisiky (prepočty sú za USA). Jej výroba vo fabrike stojí 21 eur. Následne je naložená na loď, kde jej preprava, poistenie a clo stojí 5 eur. Ďalších 8 eur ide na marketing. 13 eur predstavujú režijné náklady na manažovanie celého procesu a ostatné náklady ako napr. vývoj. 1 euro ide do verejných rozpočtov a celých 50 eur ostáva pre maloobchod a distribúciu. Ak si to zráťate, Adidas zarobí na tenisikách celé 2 eurá (efektívnejšia firma Nike má „až“ 5 eur). To je jeho zisk z jedného páru tenisiek. Naozaj si niekto myslí, že keď niekto administratívne zvýši náklady na výrobu tenisiek, tak ich výrobca bez problémov absorbuje?

Obdobná analýza maloobchodu a distribúcie tenisiek poskytuje odpoveď aj na otázky týkajúce sa cenovej regulácie miezd vo vyspelých krajinách – t.j. zvyšovania minimálnej mzdy. Už vieme, že maloobchod odkupuje tenisiky za polovičné ceny. Teda 50 eur. Z toho 17 eur ide na náklady spojené s prepravou a manažmentom distribúcie do maloobchodov (plus prenájom, zamestnanci atď.). 3 eurá idú do verejných rozpočtov. A 24 eur predstavujú náklady na zľavy. Maloobchodníci totižto predávajú každú tenisiku v priemere so zľavou 24 %. Ostáva tak zisk 6 dolárov pre sieť maloobchodov.

Čo si z tohto článku odnieť? Konkurencia tlačí zisky dole na každom stupni produkcie. Preto ak sa niekto rozhodne „pomôcť“ rozvoju svetu reguláciami, zákazmi a cenovými obmedzeniami, nemal by naivne očakávať, že dodatočné náklady dopadnú výhradne na korporácie. V skutočnosti častejšie ublížia tým, ktorým chceli pomôcť – obyčajným ľuďom žijúcim v už tak zlých podmienkach rozvojového sveta.

ANTI MARKET

Aj chcete platiť dane, no nemôžu

Veľa ľudí sympatizuje s myšlienkou „zdieľanej“ ekonomiky. No keď sa ich pýtate, čo by jej vytkli, najčastejšia odpoveď je neplatenie daní. No často ide o mýtus.

Napríklad Uber vyžaduje od svojich vodičov, aby mali živnostenské oprávnenie, alebo inú formu podnikania. Teda dane platiť musia. Pozrime sa však na druhú najznámejšiu platformu: Airbnb. Tá umožňuje párovanie

medzi ľuďmi s voľným bytom alebo domom a ľuďmi, ktorí práve v tej oblasti náhodou hľadajú ubytovanie. Lenže ubytovanie je služba, ktorá popri dani z príjmov podlieha aj zdaneniu miestnymi samosprávami. Obce vyberajú takzvanú daň za ubytovanie. Zvyčajne sa pohybuje okolo 0,50 až 1,5 eura za každú noc a každú osobu, ktorá prespala v ubytovacom zariadení.

Náročné regulácie

Takáto daň neznie až tak likvidačne. Prečo ju teda ľudia neplatia? Odpoveď je, že zaplatiť daň nie je také jednoduché. Musíte predtým splniť množstvo byrokratických úkonov. Drvivá väčšina z nich žiadnym spôsobom nepomôže kvalite vášho ubytovania, akurát zamestnáva kontrolórov, ktorí si môžu zaškrtnúť políčka vo výkazoch.

Posúďte sami: Ak chce niekto pravidelne prenajímať nehnuteľnosti s tým, že bude poskytovať okrem základných služieb (zásobovanie vodou, plynom, elektrinou) aj iné služby, ako výmena bielizne, raňajky, či upratovanie, tak je potrebné mať živnostenské oprávnenie a oficiálne prihlásiť nehnuteľnosť na jej využívanie ako takzvané ubytovanie v súkromí. A tu sa začínajú problémy.

Ak chcete prenajímať stavbu, ktorá bola skolaudovaná len na súkromné využívanie, musíte požiadať stavebný úrad o zmenu v užívaní stavby. K žiadosti na príslušný stavebný úrad (30 eur) musíte priložiť príslušné dokumenty (kolaudačné rozhodnutie, náskres stavby, list vlastníctva a kópia z katastrálnej mapy). Následne bude potrebná osobná kontrola hasiacich prístrojov a dodržania hygienických noriem úradom verejného zdravotníctva (50 eur). Ak sú všetky dokumenty v poriadku, pristúpi sa k rekolaudácii spojenej s osobnou kontrolou príslušného stavebného úradu. Celé to môže trvať až 60 dní.

Prvú tretinu byrokratického kúpeľa máte za sebou. Čo ďalej? Musíte sa oboznámiť s vyhláškou ministerstva hospodárstva, ktorou sa upravuje kategorizácia ubytovacích zariadení a klasifikačné znaky na ich zaraďovanie do tried. Prenajímateľ je totiž zodpovedný za túto kategorizáciu a zaraďovanie do triedy jeho ubytovacieho zariadenia.

Po tom, ako zabezpečiť všetky hygienické požiadavky na vnútorné prostredie, priestorové usporiadanie a funkčné členenie, vybavenie a prevádzku ubytovacích zariadení, musí pracovať prevádzkový poriadok a predložiť ho príslušnému orgánu (Regionálny úrad verejného zdravotníctva) na schválenie (50 eur). Zástupca úradu verejného zdravotníctva tak druhýkrát navštívi objekt a ak je všetko v súlade s predpismi, schváli prevádzkový poriadok.

Keďže z dôvodu zabezpečenia hygienických požiadaviek je niekedy nutné pristúpiť k stavebným úpravám, ktoré si vyžadujú investíciu, odporúča sa konzultovať s príslušným hygienikom chod celého zariadenia ešte

pred prestavbou. Bez schválenia prevádzkového poriadku, ktorému predchádza osobná návšteva príslušného hygienika a fyzické preverenie skutočností, nie je možné začať prevádzku. Tento proces môže taktiež trvať až 60 dní. Celý proces plnenia regulácií a schvaľovania tak môže trvať vyše štyroch mesiacov a stať stovky eur. Povinnosti sa tým nekončia. Pri každom ubytovaní cudzinca je potrebné overiť jeho totožnosť a nahlásiť ho cudzineckej polícii. A samozrejme, do knihy ubytovaných uviesť aj štátnu príslušnosť vrátane dátumu narodenia, čísla cestovného dokladu, adresy trvalého pobytu a dĺžky ubytovania. Dostávame sa do finále. Teraz už môžete nahlásiť svoju činnosť správcovi dane za ubytovanie, ktorým je obec alebo mesto, v ktorom poskytujete služby. A na základe mesačného zúčtovania máte konečne „dovolené platiť dane“.

Trhové riešenia

Kto však má chuť prejsť celou vyššie opísanou tortúrou? Plus riskovať, že to veľké množstvo regulácií, bude ešte uňho neskôr kontrolovať SOI-ka? Nikto.

Existuje nejaké alternatívne riešenie voči tejto regulačnej tortúre? Ako inak zabezpečiť kvalitné a bezpečné služby pre turistov a cestovateľov? Spomínaný Airbnb prišiel s vlastnými mechanizmami a pravidlami, ktorými sa snaží zabezpečiť kvalitu služieb poskytovaných na jeho platforme.

Prvým dôležitým mechanizmom je reputačný systém. Ten umožňuje obom stranám kontraktu sa navzájom hodnotiť. Hostiteľ môže hodnotiť to, ako sa k nemu správal jeho zákazník a ten zase môže hodnotiť, ako bol spokojný so službami svojho hostiteľa. Tento mechanizmus tak vytvára tlak na to, aby nekvalitní hostitelia strácali biznis a kvalita služieb rástla. Druhým mechanizmom na zvyšovanie dôvery je dizajn prvého kontaktu medzi hostiteľom a zákazníkom. Ten je navrhnutý tak, aby zákazník o sebe prezradil tie najdôležitejšie veci (s kým cestuje, prečo cestuje a prečo si vybral práve toto ubytovanie) v primeranom rozsahu. To sa ukázalo ako kľúčové pri vytváraní dôvery. Airbnb experimentoval s rôznymi nastaveniami prvého kontaktu. Ak však zákazník prezradil o sebe príliš málo, alebo naopak, prezradil až veľké množstvo detailov zo svojho života, tak to hostiteľov často odradilo.

Nie je teda pravda, že čelíme výlučne dileme medzi ťažkopádnu verejnou reguláciou a neregulovaným, nebezpečným prostredím. Existuje aj tretia alternatíva. A tou sú súkromné mechanizmy, ktoré zabezpečia ochranu spotrebiteľa i kvalitu služby.

INESS Publikácie & Policy Notes

Cieľom publikácie **Menej regulácie, viac reputácie** je ukázať verejnosti aj všetkým relevantným osobám, že v odvetviach zdieľanej ekonomiky nečelíme binárnej voľbe medzi verejnou a žiadnou reguláciou. Ale že existuje aj tretia možnosť – súkromná regulácia.

Publikácia s názvom **Dôchodky v politickom ohrození** a podtitulom *Udržateľnosť prvého piliera* analyzuje fiškálnu udržateľnosť prvého piliera. Konštatujeme, že technicky je možné nastaviť I. pilier tak, aby bol financovateľný z odvodov aj pri razantnej zmene demografie krajiny.

Nezamestnanosť - systémový problém slovenského hospodárstva Autori sa zamerali na prekážky, ktorým čelia dlhodobo nezamestnaní uchádzači o prácu s nízkou kvalifikáciou.

Aj pomocou prieskumu sa autori snažili verifikovať, ktoré opatrenia na trhu práce predstavujú najväčšie prekážky v tvorbe nových pracovných miest pre tieto skupiny.

A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane? Slovensko v období 2007-2014 zaznamenalo najvyššie rasty príjmov aj výdavkov verejnej správy. Napriek tomu chuť po peňaženkách daňovníkov vládu neopúšťa. V publikácii prehľadne mapujeme vývoj verejných financií za poslednú dekádu a porovnávame ho s ostatnými európskymi štátmi.

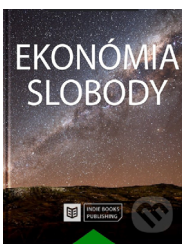

Elektrická daň Táto publikácia s názvom Elektrická daň a podtitulom *Zásahy štátu ovplyvňujúce ceny elektriny na Slovensku* zavádza pojem pomyselné dane, ktorá vyčísluje náklady verejných politík, ktoré sa prenášajú do účtov spotrebiteľov elektriny. Obsahuje rozbor koncových cien elektriny, ako aj sadu odporúčaní pre energetickú politiku.

Gastrolístky ujedajú zamestnancom z obeda. Publikácia rozoberá problematiku gastrolístkov a gastrofiriem, ktoré ich ponúkajú do obehu. Analýza vyslovuje dve kľúčové otázky: prečo majú slovenskí zamestnanci platiť vyše 6% maržu za službu niekoľkým gastrofirmám, a prečo slovenskí zákonodarcovia nie sú ochotní umožniť zvýšenie čistej mzdy zamestnancom vyplácaním príspevku na stravu rovno do výplaty?

INESS Knihy

MARTIN ŠTEFUNKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline? Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii *Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom*.

Kniha **Zlé peniaze** od autora **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Odpovedá na otázku, prečo sa ešte neskončila. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou tohto sprievodcu krízou je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi možno vyrovnávať.

Kniha sa už krátko po vydaní stala bestsellerom. Môžete si ju zakúpiť cez stránku **zlepeniaze.eu**, prípadne vo vašom kníhkupectve.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Politický projekt euro má vážne problémy. Zdá sa, že Friedmanova kliatba sa začala naplňovať. Bestseller nemeckého ekonóma Philippa Bagusa v slovenskom vydaní TRIM Broker a INESS.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez [sekcii Knihy](http://iness.sk) na stránke iness.sk.